

Jarkko Lahtinen & Mikko Svartsjö

Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelu- setelistä 2024

© Suomen Kuntaliitto ry
ISBN 978-952-293-916-6 (pdf)
Helsinki 2024

Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Sisältö

1	Kyselyn tausta ja toteutus.....	4
1.1	Kyselyn rajaus.....	4
1.2	Kyselyyn vuonna 2024 vastanneet kunnat.....	4
2	Kotihoidon tuen kuntalisä.....	7
2.1	Kotihoidon tuen kuntalisän maksatus	9
2.2	Kotihoidon tuen kuntalisän vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään	9
2.3	Kotihoidon tuen kuntalisän suuruus	13
3	Yksityisen hoidon tuen kuntalisä	15
3.1	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksatus	17
3.2	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään	17
3.3	Yksityisen hoidon tuki hoitomuodoittain.....	19
3.3.1	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa	19
3.3.2	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa	20
3.3.3	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa.....	20
3.3.4	Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus kotiin palkatun hoitajan kohdalla....	21
3.4	Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä	21
3.5	Lapsen tukeminen ja yksityisen hoidon tuki	23
4	Varhaiskasvatuksen palvelusetelin käyttö kunnissa	26
4.1	Tasasuuruinen vai tulosidonnainen palveluseteli.....	27
4.2	Palvelusetelin arvo euroa/kuukausi.....	29
4.3	Palvelusetelin sääntökirja	31
4.4	Palvelusetelitoiminnan piirissä olevat lapset.....	36
4.5	Palvelun piiriin hyväksytyt toimijat.....	37
4.6	Palvelusetelin käytön vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään	38
4.7	Lapsen tukeminen ja palveluseteli	39
4.7.1	Palvelusetelin lisäkertoimet lapsen tuen osalta.....	40
5	Yksityisen toiminnan osuus kunnan varhaiskasvatuksesta.....	43
6	Kyselyn keskeiset tulokset.....	45
6.1	Vertailutietoa vuodesta 2008 alkaen	45
6.2	Vuoden 2024 kyselyn keskeiset tulokset.....	47
7	Johtopäätökset.....	49
7.1	Lakimuutosten mahdolliset vaikutukset	49
7.2	Vaikutukset vanhempien valintoihin ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen	50
7.3	Yksityisen hoidon tuki vai palveluseteli.....	51
7.4	Tuen kustannusvaikutukset	52
	Liite 1. Onko kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät sekä palveluseteli käytössä kunnassa?	54
	Liite 2. Kyselylomake	64

1 Kyselyn tausta ja toteutus

Kuntaliitto selvitti maaliskuu–huhtikuussa 2024 Manner-Suomen kunnille suunnatulla kyselyllään varhaiskasvatuksen tilaa kunnissa. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi. Edellinen kysely toteutettiin huhti–toukokuussa 2022.

Kyselyllä kartoitettiin kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisiä ja perusteita niiden maksamiseen sekä palvelusetelin käyttöä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi kyselyllä kartoitettiin kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen periaatteita ja asiakasmaksulakimuutoksen vaikutuksia maksutuottoihin.

Tämä raportti käsittelee varhaiskasvatuksen kotihoidon tuen kuntalisiä, yksityisen hoidon tuen kuntalisiä sekä palvelusetelin arvoa ja käyttöä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen osalta julkaistaan erillinen selvitys.

1.1 Kyselyn rajaus

Varhaiskasvatusta koskevalla kyselyllä tarkoitetaan alle kouluikäisten lasten perheille tarjottavia varhaiskasvatuksen, lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen hallinnon, palvelujen ja tukijärjestelmien kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä säätelee varhaiskasvatuslaki (13.7.2018/540) ja lasten kotihoidon sekä yksityisen hoidon tukea säätelee laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (20.12.1996/1128). Palvelusetelin osalta sovelletaan lakia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (24.7.2009/569).

1.2 Kyselyyn vuonna 2024 vastanneet kunnat

Kuntaliiton kysely varhaiskasvatuksesta tehtiin sähköisenä Webropol-kyselynä maaliskuussa–huhtikuussa 2024. Kysely oli auki 5. huhtikuuta saakka. Kysely lähetettiin kuntien kirjaamoihin ja siihen vastasivat kunnissa varhaiskasvatuksesta vastaavat johtavat viranhaltijat. **Kyselyyn vastasi Manner-Suomen kunnista 85,7 prosenttia (251 kuntaa).** Manner-Suomessa oli kyselyn toteutushetkellä 293

kuntaa. Syksyllä 2022 kyselyyn vastasi 251 kuntaa, yhtä monta kuntaa kuin nyt toteutetussa kyselyssä.

Tämä raportti käsittelee varhaiskasvatuksen kotihoidon tuen kuntalisiä, yksityisen hoidon tuen kuntalisiä sekä palvelusetelin käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Vastaukset esitetään pääsääntöisesti suhteessa kysymyksiin vastanneiden määrään (% vastanneista). Vertailussa aikaisempiin tuloksiin tulee huomioida, että kuntien määrä on voinut muuttua kuntien yhdistyessä. Lisäksi on huomioitava, että vastaajajoukko eri kyselyissä ja kysymyksissä vaihtelee.

Taulukko 1. Vastaajat eri kuntakokoluokissa (n=251).

Kuntakoko	Vastanneet (lkm)	Vastanneet Manner-Suomen kunnista (%)
Yli 100 000 as.	7	77,8
50 000 - 100 000 as.	8	66,7
20 000 - 50 000 as.	31	96,9
10 000 - 20 000 as.	40	93,0
5 000 - 10 000 as.	60	85,7
Alle 5 000 as.	105	82,7
Yhteensä	251	85,7

Kyselyyn vastattiin kattavasti lähes kaikista kuntakokoluokista. Yli 50 000 asukkaan kunnista vastaamatta jätti yhteensä kuusi kuntaa. Kokonaisuutena vain 42 Manner-Suomen kuntaa jätti vastaamatta. Suhteellisesti eniten vastaajia oli myös 20 000–50 000 asukkaan kunnista, vastaamatta jätti ainoastaan yksi kunta. Yli puolet vastaamatta jättäneistä kunnista oli pieniä, alle 5000 asukkaan kuntia. Niistä 22 kuntaa ei vastannut kyselyyn. Kokonaisuutena kyselyyn vastaajajoukkoa voidaan pitää erittäin kattavana. Maakuntatasoisesti katsoen neljän maakunnan kaikki kunnat vastasivat kyselyyn. Suurin osa Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Etelä-Pohjamaan maakuntien kunnista vastasivat kyselyyn. Keski-Pohjanmaalta, Varsinais-Suomesta ja Pohjois-Karjalasta saatiin suhteellisesti muita alueita vähemmän vastauksia

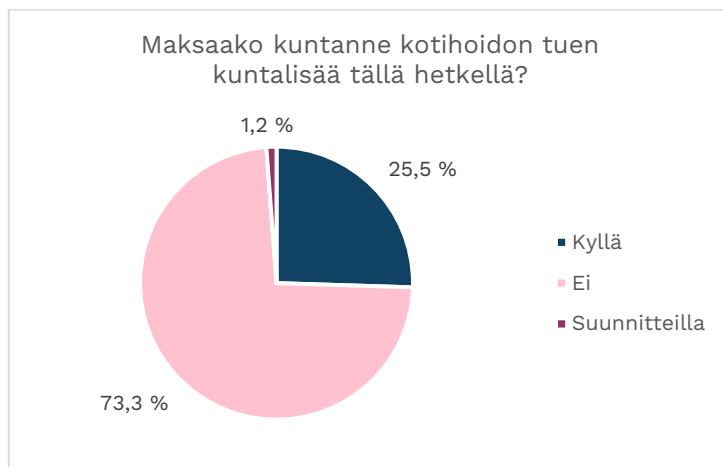
Taulukko 2. Vastaajakunnat maakunnittain (n=251).

Maakunta	Vastanneet (lkm)	Vastanneet Manner- Suomen kunnista (%)
Uusimaa	24	92,3
Varsinais-Suomi	18	66,7
Satakunta	14	87,5
Kanta-Häme	9	81,8
Pirkanmaa	20	87,0
Päijät-Häme	9	90,0
Kymenlaakso	6	100,0
Etelä-Karjala	9	100,0
Etelä-Savo	10	83,3
Pohjois-Savo	16	84,2
Pohjois-Karjala	9	69,2
Keski-Suomi	19	86,4
Etelä-Pohjanmaa	16	88,9
Pohjanmaa	12	85,7
Keski-Pohjanmaa	5	62,5
Pohjois-Pohjanmaa	26	86,7
Kainuu	8	100,0
Lappi	21	100,0
Yhteensä	251	85,7

2 Kotihoidon tuen kuntalisä

Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Kotihoidon tukea voi saada, mikäli lapsella ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa ja lapsen syntymästä on kulunut 160 arkipäivää. Lapsi on tuolloin noin 6 kuukauden ikäinen. Oikeus kotihoidon tukeen alkaa heti vanhempainrahan jälkeen, vaikka olisit vuosilomalla. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja (esim. yksityinen päiväkotitoi tai perhepäivähoitaja). Kotihoidon tuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä. Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 377,68 euroa/kk, (vuonna 2022 hoitoraha oli 350,27 €/kk). Muista alle 3-vuotiaista 113,07 euroa/kk (104,86 €/kk) sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 72,66 euroa/kk (67,38 €/kk) kustakin. Hoitolisä on enintään 202,12 euroa/kk (187,45 €/kk), ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää. Suluissa oleva luku on vastaava hoitoraha edellisen vuonna 2022 toteutetun kyselyn aikana. **Kotihoidon tuki kokonaisuudessaan on kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaankin Kelan toimesta.**

Hoitorahan ja -lisän lisäksi kunta voi maksaa kuntalisää. Tässä raportissa käsitellään kuntien maksamaa kotihoidon tuen kuntalisää. Kyselyllä kartoitettiin, kuinka moni kunta maksaa kuntalisää, kuinka paljon kuntalisää maksetaan sekä millaisia myöntämisehtoja kuntalisälle on asetettu. **Kyselyyn vastanneista kunnista 64, eli 25,5 prosenttia on maksanut kuntalisää vuonna 2024.** Kuntalisän maksamista suunnitellaan 3 kunnassa. Vuonna 2022 kyselyyn vastanneista kunnista 52, eli 21 prosenttia maksoi kuntalisää. Aiemmin, vuonna 2020 toteutetun kyselyn perusteella kuntalisää maksoi 55 kuntaa (20,9 %) 263 kysymykseen vastanneen kunnan osalta. **Kuntalisää maksavien kuntien määrä on selvästi kasvanut edelliseen kyselyyn verrattuna.** Vuonna 2014 kuntalisää maksoi 85 kuntaa (30 % kyselyyn silloin vastanneista), vuonna 2016 kuntalisää maksettiin 60 kunnassa (23 %) ja vuonna 2018 toteutetun kyselyn perusteella 48 kuntaa (19 %) maksoi kuntalisää.

Kuvio 1. Kotihoidon tuen kuntalisää maksaminen kunnissa (n=251).

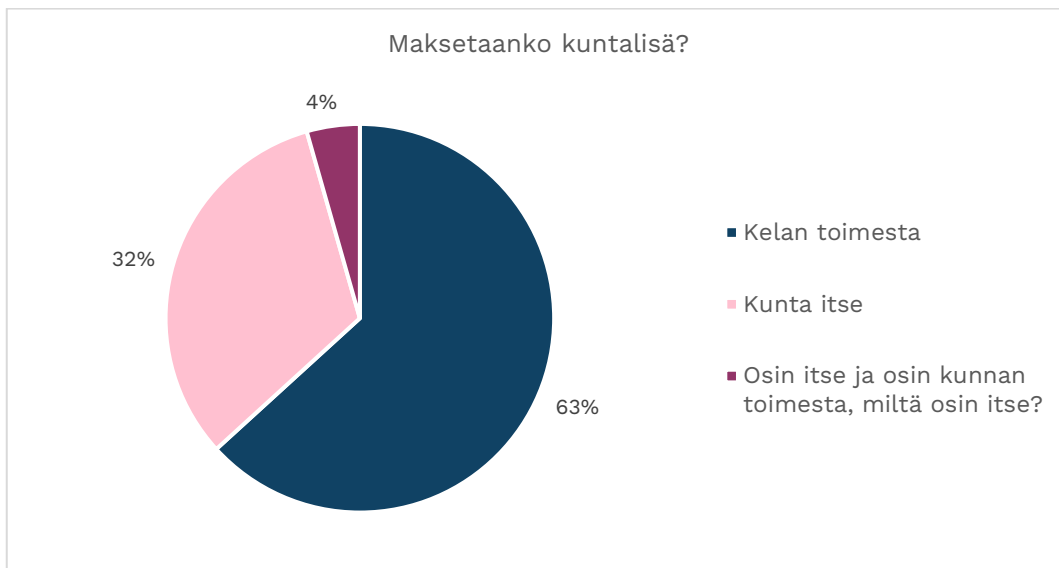
Yleisesti ottaen kuntalisän maksaminen ei ole kunnissa yleistä. Manner-Suomen kunnista 64 kyselyyn vastanneista kunnista maksoi kuntalisää. Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 50 000–100 000 asukkaan kunnissa. Taulukossa 3 on kuvattu kotihoidon tukea maksavien kuntien osuus kyselyyn vastanneista kunnista ja kaikista Manner-Suomen kunnista asukasluvun mukaan.

Taulukko 3. Kotihoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat asukasluvun mukaan kyselyyn vastanneista ja Manner-Suomen kunnista. Kysymykseen vastanneet kunnat (n=251).

Kuntakoko	Kyllä, osuus kyselyyn vastanneista (%)	Kyllä, osuus Manner-Suomen kunnista
Yli 100 000 as.	28,6	22,2
50 000 - 100 000 as.	12,5	8,3
20 000 - 50 000 as.	29,0	28,1
10 000 - 20 000 as.	20,0	18,6
5 000 - 10 000 as.	20,0	17,1
Alle 5 000 as.	30,5	25,2
Yhteensä	25,5	21,8

2.1 Kotihoidon tuen kuntalisän maksatus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisesti Kela ja kunta voivat sopia, että Kela hoitaa kunnan päättämin perustein määräytyvän kuntalisän toimeenpanoon kuuluvat tehtävät. Kunta voi hoitaa kuntalisän maksamisen myös itse. **Kyselyn perusteella Kela hoitaa kuntalisän maksamisen 43 (63 %) kunnassa ja 22 (32 %) kuntaa maksattaa kuntalisän itse.** Kolmessa kunnassa kuntalisää maksetaan joiltakin osin itse ja osin Kelan toimesta.

Kuvio 2. Kuntalisän maksatus (n=68).

2.2 Kotihoidon tuen kuntalisän vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään

Niistä kunnista, joissa kyselyn perusteella kuntalisää maksettiin lähes puolet arvioi (48,5 %) arvioi, että kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. **Eniten kuntalisän maksamisen arvioitiin vaikuttavan lapsen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa.** Kuntalisää maksavista kunnista 20,6 % arvioi, että kuntalisän maksaminen vaikuttaa siten, että lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa hieman myöhemmin. Muutamassa kunnassa myös arvioitiin, että kuntalisän maksaminen on vähentänyt alle 3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen tarvetta. Kysymykseen vastanneista kunnista 13 % ei osannut sanoa onko kuntalisä vaikuttava varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään millään tavalla.

Kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta. Perheet ovat entistä enemmän hakeneet varhaiskasvatuspaikkaa päiväkodista.

Kuntalisän maksamisella ei ole havaittu suuria vaikutuksia. Muutamia sisaruksia on jäänyt kotiin ja jonkin verran vähentänyt alle 3-vuotiaiden määrää.

Kuvio 3. Onko kotihoitoon tuen kuntalisällä ollut vaikutusta palvelujen kysyntään? (n=68)

Aiemmassa vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä vielä noin 30 % vastanneista kunnissa arvioi vastaavasti kuntalisän maksamisen vaikuttaneen varhaiskasvatuksen kysyntään. Jos vastauksia verrataan vielä vuoden 2020 kyselyyn lähes puolet kysymykseen vastanneista arvioi (49 %) arvioi, että kuntalisän maksamisella on ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Kuntalisän maksaminen oli myös silloin jonkin verran vähentänyt varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää. Vastausten mukaan vaikuttaa siltä, että kuntalisän maksamisella ei ole enää niin merkittävää vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään kuin aiemmin on ollut.

Pelkän kotihoitoon tuen ja lisäksi maksettavan kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on melko hankalaa. Monet kunnat järjestävät myös avoimia varhaiskasvatuspalveluja joihin osallistuminen ei poista oikeutta saada kotihoitoa tukea. Tällaisia toimintamuotoja ovat esimerkiksi leikkikerhotoiminta, ohjattu ulkokerhotoiminta, leikkipuistotoiminta ja avoimet

päiväkodit. Palveluja on tarjolla myös yksityisesti tai kolmannen sektorin toimesta, kuten seurakunnan kerhotoiminta. Lisäksi edellisen kyselyn jälkeen varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tulorajoja on korotettu merkittävästi. Isolta osalta perheitä ei enää voi periä asiakasmaksuja tulojen perusteella ja sillä voi myös olla vaikutusta kotihoidontuen käyttäjiin ja kuntalisän saajiin.

Kunnat voivat asettaa ehtoja kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle. **Kuntalisää maksavista kunnista 54 kuntaa (79 %) on asettanut erityisiä ehtoja lisän maksamiselle.** Edellisessä vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä kuntalisää maksavista kunnista 42 kuntaa (82 %) oli asettanut vastaavia ehtoja. Aikaisemmissa kartoituksissa tilanne on ollut vastaava: Suurin osa lasten kotihoidon tuen kuntalisää maksavista kunnista olivat asettaneet joitain ehtoja lisän maksamiselle.

Taulukko 4. Onko kuntalisän maksamiselle asetettu ehtoja? (n=68)

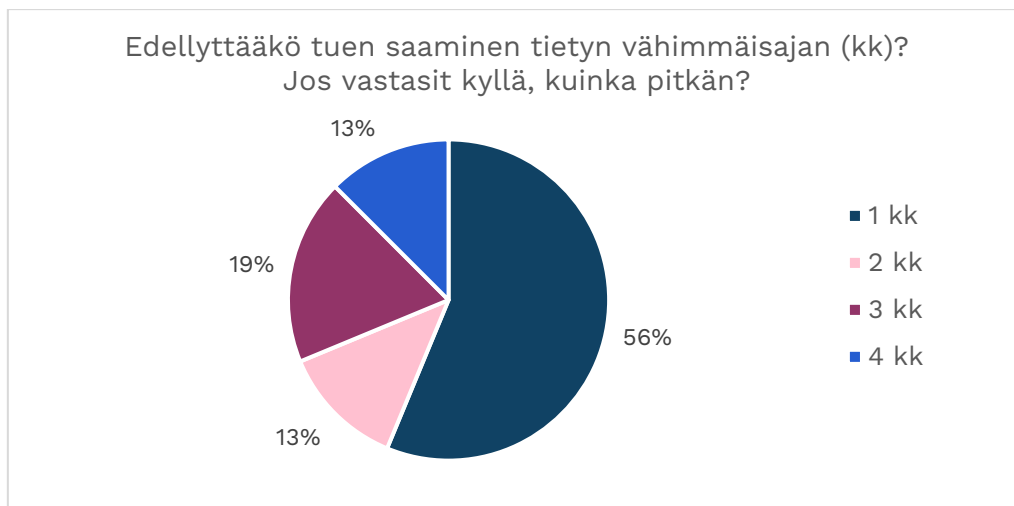
Onko kuntanne asettanut erityisiä ehtoja kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle?	N	%
Kyllä	54	79,4
Ei	14	20,6
Yhteensä	68	100,0

Kuntalisää maksavista kunnista lähes puolet on edellyttänyt, että vanhemman tulee itse hoitaa lasta. perheen kaikki lapset hoidetaan kotona. Niistä 68 kuntalisää maksavista kunnista 27 (49 %) oli asettanut edellä mainitun ehdon lisän maksamiselle. Aikaisemmassa vuoden 2022 kyselyssä 49 % kunnista oli asettanut kuntalisän maksamisen ehdoksi sen, että perheen kaikki lapset tulisi hoitaa kotona. Vuoden 2020 kyselyssä edellä mainittu ehto oli vielä käytössä 58 % ehtoja tuen maksamiselle asettaneista kunnista. Nyt tehdyn kyselyn vastausten perusteella enää 22 (40 %) kuntaa asetti ehdoksi sen, että perheen kaikki lapset tulisi hoitaa kotona. Muutos tämän osalta on ollut merkittävä. Kyselyssä jo listattujen ehtojen lisäksi 22 (40 %) kunnassa oli käytössä muitakin ehtoja. Näitä muita kuntalisän saamisen ehtoja olivat muun muassa lapsen ikään tai huoltajien saamiin muihin korvauksiin liittyvät asiat, kuten edellisessäkin kyselyssä.

Kuvio 4. Kuntien asettamia ehtoja kuntalisän saamiselle (n=54).

Osassa kuntia on tapana määritellä kuntalisän saamisen ehdoksi tietty vähimmäisaika. Kysymykseen vastanneiden osalta vain 16 (24 %) kuntaa määritteli kuntalisän saamisen edellytykseksi vähimmäisajan. Suurin osa (56 %) kysymykseen vastanneista kunnista määritteli kuntalisän maksamiselle vähintään yhden kuukauden jakson. Kahden kunnan osalta kuntalisän saaminen edellytti vähintään neljän kuukauden ajanjaksoa.

Kuvio 5. Kuntalisän saamisen vähimmäisaika (n=16)

2.3 Kotihoidon tuen kuntalisän suuruus

Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus oli vuonna 2024 keskimäärin 188 euroa/lapsi. Keskimäärin kuntalisää maksettiin vuoden 2024 kyselyn perusteella alle 3-vuotiaasta lapsesta 189 euroa. Lisän suuruuden vaihteluväli oli alle 3-vuotiaasta lapsesta 50–400 euron välillä kunnasta riippuen. Yli 3-vuotiaasta maksettiin kuntalisää keskimäärin 169 euroa ja lisän vaihteluväli oli 50–320 euroa kunnasta riippuen. Sisaruskorotus vaihteli 30–200 euron välillä ja oli keskimäärin 77 euroa.

Kuntalisän suuruudessa on vuosien varrella tapahtunut jonkin verran muutoksia. Vuoden 2022 kyselyn jälkeen keskimääräinen kuntalisän suuruus on noussut selvästi. Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus oli vuonna 2022 keskimäärin 165 euroa/lapsi. Vuoden 2020 kyselyssä kotihoidon tuen kuntalisä oli keskimäärin 171 euroa/lapsi. Myös ikäryhmien välillä kuntalisän suuruus on noussut edelliseen kyselyyn verrattuna. Vuoden 2022 kyselyssä lisän suuruuden vaihteluväli oli alle 3-vuotiaasta lapsesta 50–350 euron välillä kunnasta riippuen. Yli 3-vuotiaasta maksettiin kuntalisää keskimäärin 130 euroa ja lisän vaihteluväli oli 30–300 euroa kunnasta riippuen. Sisaruskorotus vaihteli 29–200 euron välillä ja oli keskimäärin 70 euroa.

Vuoden 2020 kyselyssä kuntalisän vaihteluväli oli alle 3-vuotiaasta lapsesta 77–350 euron välillä ja yli 3-vuotiaasta 40–350 euroa kunnasta riippuen. Eri kyselyjen vertailtavuuden osalta on huomioitava, että vastaajamäärät eri vuosina ovat vaihdelleet. Vuonna 2014 alle 3-vuotiaasta maksettiin kuntalisää keskimäärin 153 euroa/lapsi ja yli 3-vuotiaasta keskimäärin 97 euroa/lapsi. Vuonna 2016 alle 3-vuotiaasta kuntalisä oli keskimäärin 160 euroa/lapsi ja yli 3-vuotiaasta 84 euroa/lapsi. Vuonna 2018 alle 3-vuotiaasta lapsesta kuntalisä oli keskimäärin 154 euroa ja yli 3-vuotiaasta maksettiin 86 euroa.

Nyt toteutetun kyselyn perusteella kuntalisät ovat nousseet merkittävästi edellisiin kyselyihin verrattaessa.

Kyselyn perusteella kuntalisää maksettiin vuonna 2024 keskimäärin 23 euroa enemmän lasta kohden kuin vuonna 2022.

Taulukko 5. Kuntalisän suuruus euroa/lapsen ikä.

Kuntalisä suuruus euroa/lapsen ikä	ka. €	Minimi €	Maksimi €
Alle 3-vuotiaiden keskimääräinen kuntalisän määrä	189	50	400
Yli 3-vuotiaiden keskimääräinen kuntalisän määrä	169	50	320
Yhteensä kaikki kuntalisää saavat	188	30	350

Kuntalisä voi myös vaihdella perheen lasten lukumäärän mukaan. Kaikista lapsista ei välttämättä makseta samansuuruisia kuntalisää.

Jos perheessä 3 lasta, niin kolmannesta lapsesta 52 euroa.

Kuntalisän suuruus on nuorimmasta alle 3-vuotiaasta lapsesta 400 euroa/kk ja perheen muista alle 5-vuotiaista lapsista 100 euroa/kk.

Kuntalisä maksetaan alle 1 v. 6 kk lapsesta. Vanhemmista lapsista kuntalisää ei makseta.

Puolitoistavuotiaaksi 220 euroa/kk, kaksivuotiaaksi 200 euroa/kk

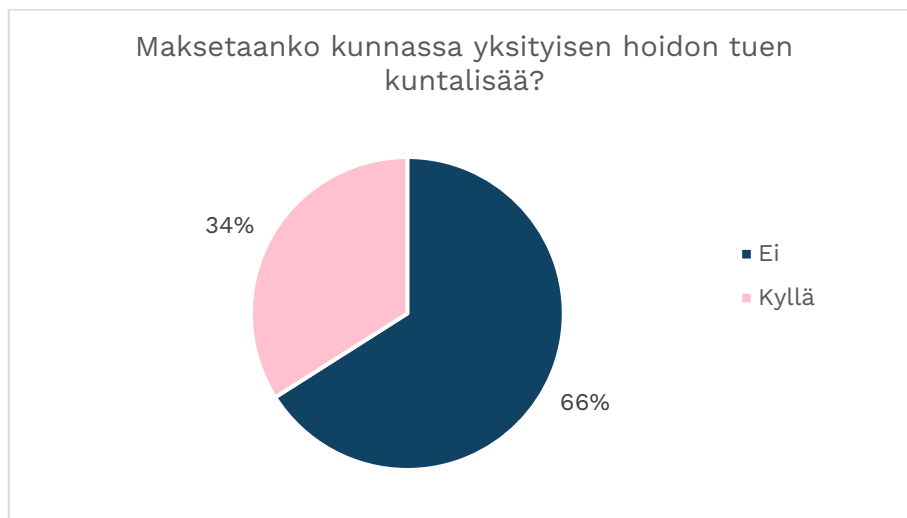
3 Yksityisen hoidon tuen kuntalisä

Lasten yksityisen hoidon tukea voi saada perhe, jossa on alle kouluikäinen lapsi, jota hoitaa perheen palkkaama hoitaja tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja. Tukea ei voi saada, jos lapsi on kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa tai hänelle on varattu sieltä varhaiskasvatuspaikka. Yksityisen hoidon tukea voi saada sen jälkeen, kun vanhempainraha on päättynyt. Tukea maksetaan aikaisintaan sen kuukauden alusta, jonka aikana lapsi täyttää 9 kuukautta. Yksityisen hoidon tuki ei ole kunnan varhaiskasvatuslain 5 pykälän mukainen varhaiskasvatuksen järjestämistapa.

Yksityisen hoidon tuki koostuu hoitorahasta, tuloihin perustuvasta hoitolisästä sekä mahdollisesta kuntalisästä. Hoitorahaa maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta erikseen. Hoitorahan määrä on 192,28 euroa/kk (vuonna 2022 178,32 euroa/kk/lapsi). Hoitolisä on enintään 265,85 euroa/kk (149,29 euroa/kk/lapsi). Hoitolisä maksetaan kaikista alle kouluikäisistä lapsista, jotka ovat yksityisessä hoidossa, jos vanhempien tulot jäävät tulorajojen alle. Tuki voi olla enintään lapsen hoitomaksun suuruinen. Kela tekee vuosittain yksityisen hoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Kyselyyn vastanneista kunnista 85 eli 34 prosenttia maksoi yksityisen hoidon tuen kuntalisää vuonna 2024. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän käyttöönottoa ei ollut suunnitelmissa yhdessäkään kyselyyn vastanneessa kunnassa. Vuoden 2022 kyselyyn vastanneista kunnista 92 (37 %) maksoi yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Vuoden 2020 kyselyssä yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksettiin 93 (36 %) kyselyyn osallistuneessa 261 kunnassa. Vuonna 2018 yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksettiin 97 kunnassa ja 109 kunnassa vuonna 2016.

Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen mukaan vuonna 2022 varhaiskasvatuksessa olevista lapsista 3,8 % (8 934) osallistui yksityisen hoidon tuella toteutettuun varhaiskasvatukseen.

Kuvio 6. Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat (n=249).

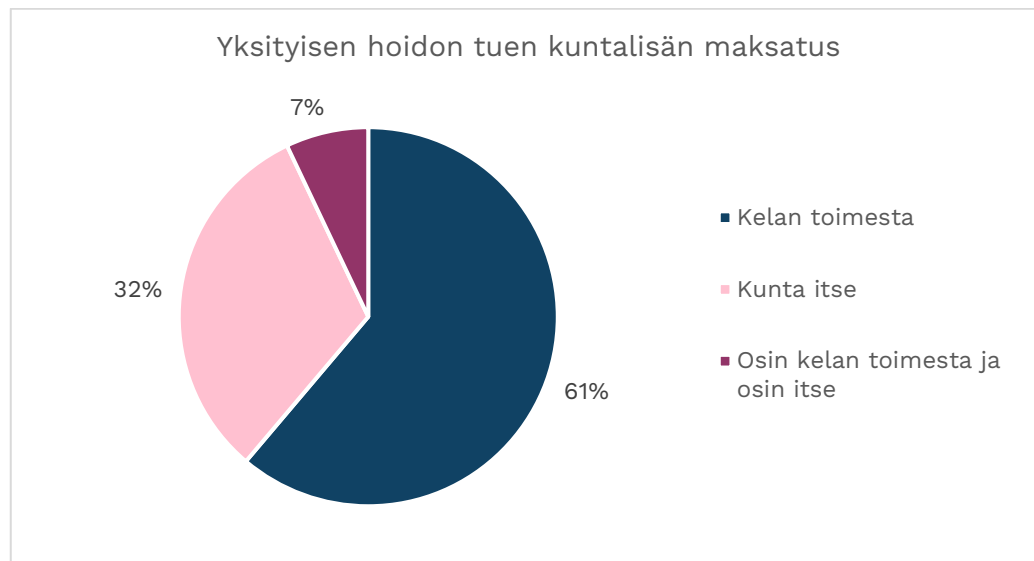
Taulukossa 6 on kuvattu, miten yksityisen hoidon tukea maksetaan erikokoisissa kunnissa. **Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksetaan erityisesti suurissa ja keskisuurissa vähintään 20 000 asukkaan kunnissa** niin, että kuntalisää maksavien kuntien osuus on yli 70 prosenttia kysymykseen vastanneista kunnista. Pienemmissä alle 20 000 asukkaan kunnissa kuntalisää maksettiin hieman yli 30 prosentissa kysymykseen vastanneiden kuntien osalta. Yksityisen hoidon tuen maksaminen pienissä alle 5000 asukkaan kunnissa on harvinaista.

Taulukko 6. Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat asukasluvun mukaan Manner-Suomen kunnista (n=249).

Kuntakoko	Kyllä, osuus kyselyyn vastanneista (%)	Kyllä, osuus Manner-Suomen kunnista
Yli 100 000 as.	71,4	55,6
50 000 - 100 000 as.	75,0	50,0
20 000 - 50 000 as.	83,9	81,3
10 000 - 20 000 as.	35,0	32,6
5 000 - 10 000 as.	33,3	28,6
Alle 5 000 as.	13,3	11,0
Yhteensä	34,0	29,0

3.1 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksatus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisesti Kela ja kunta voivat sopia, että Kela hoitaa kunnan päättämin perustein määräytyvän kuntalisän toimeenpanoon kuuluvat tehtävät. Kunta voi hoitaa yksityisen kuntalisän maksamisen myös itse. **Kyselyn perusteella Kela hoitaa yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamisen 52 (61 %) kuntalisää maksavassa kunnassa ja 27 (32 %) kuntaa maksattaa kuntalisän itse.** Kahdessa kunnassa kuntalisää maksetaan joiltakin osin itse ja osin Kelan toimesta.

Kuvio 7. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksatus (n=85).

3.2 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään

Kuntalisää maksavista kunnista 34 kuntaa ilmoitti, että kuntalisällä ei ole ollut vaikutusta kunnallisen varhaiskasvatuksen kysyntään. **Yleisimmin kuntalisää maksavissa kunnissa nähtiin, että yksityinen varhaiskasvatus täydentää kunnallista tarjontaa ja lisää kunnassa järjestettävän varhaiskasvatuspalvelun valinnanmahdollisuuksia huoltajille.** Samat teemat erottuivat myös edellisessä vuoden 2022 kyselyssä. Lisäksi 32 kuntaa ilmoitti, että kuntalisä on mahdollistanut perheelle lapsen hoidon järjestämisen siten, että perhe on voinut palkata hoitajan kotiin. Yksityisen perhepäivähoidon tarjonnan arveltiin lisääntyneen 21 kunnassa.

Kuvio 8. Yksityisen hoidon tuen kuntalisällä on ollut vaikutusta palvelujen kysyntään (n=85).

Suurin osa yksityisen hoidon kuntalisää maksavista kunnista (71 %) on asettanut erityisiä ehtoja kuntalisän maksamiselle. Yli puolella vastanneista kunnista (59 %) kuntalisän maksamisen ehtona oli, että varhaiskasvatuksen tuli kestää yli 5 tuntia päivässä. Muu syy liittyi yleisimmin siihen, että kuntalisää ei makseta esiopetuksessa olevan lapsen osalta. Lisäksi muina syinä mainittiin muun muassa, että hoitaja tulee olla täysi-ikäinen eikä hän saa olla samaan ruokakuntaan kuuluva. Tyypillistä oli myös, että heinäkuulta ei makseta kuntalisää. Maksamisen ehtona oli myös jonkin vähimmäisajan täyttyminen (25 %). Kunnissa oli selvästi vähemmän asetettu lisän saamisen ehdoksi vanhemman työssä käynti tai opiskelu (15 %).

”Ei makseta esiopetukseen osallistuvasta lapsesta”

”Hoitajan tulee olla täysi-ikäinen, hoitaja ei saa olla saman ruokakunnan jäsen”

”Vähintään 25 h/vko varhaiskasvatusta.”

”Betalas inte för juli”

Kuvio 9. Kuntien asettamat ehdot yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamiselle (n=59).

3.3 Yksityisen hoidon tuki hoitomuodoittain

Seuraavassa käydään lyhyesti läpi yksityisen hoidon kuntalisän suuruutta ja vaihteluväliä hoitomuodoittain, kun lapsi on kokopäivähoidossa. Kuntalisän suuruutta tarkastellaan päiväkodissa tapahtuvan toiminnan, perhepäivähoidon ja ryhmäperhepäivähoidon näkökulmasta. Lisäksi kuntalisän suuruutta tarkastellaan tilanteessa, jos hoitaja hoitaa lasta perheen kotona huoltajan toimiessa työnantajana. Tällöin kyseessä on perheen palkkaama hoitaja.

Kuntalisän suuruus voi vaihdella kunnittain ja taulukoissa kerrotaan kuntalisän suuruus keskimäärin sekä lisän vähimmäis- ja enimmäismäärät.

3.3.1 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa

Päiväkodissa varhaiskasvatuksessa olevan lapsen kuntalisän vähimmäismäärä oli 84 euroa/lapsi. Enimmillään lisää maksettiin 1 462 euroa/lapsi. Alle 3-vuotiaan lapsen kohdalla kuntalisän suuruus oli keskimäärin päiväkotihoidossa 418 euroa ja yli 3-vuotiaan kohdalla 330 euroa. Vuonna 2022 kuntalisä oli enimmillään 890 euroa/lapsi. Syynä merkittävään muutokseen kuntalisän maksimiarvoon tältä osin on varhaiskasvatuslakiin tehty lapsen tuen toteuttamiseen liittyvä muutos 1.8.2022 alkaen.

Taulukko 7. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa euroa/lapsen ikä.

Kokopäivähoito (2024)	Alle 3-vuotias	Yli 3-vuotias
Kuntalisän keskiarvo euroa/lapsi	418	330
Kuntalisä vähintään euroa/lapsi	100	84
Kuntalisä enintään euroa/lapsi	1462	919

3.3.2 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa

Kuntalisän vähimmäismäärä perhepäivähoidossa oli 84 euroa/lapsi. Enimmillään kuntalisää maksettiin kokopäiväisessä perhepäivähoidossa 1 775 euroa/lapsi. Alle 3-vuotiaan lapsen kohdalla oli keskimääräinen kuntalisä perhepäivähoi-
dossa 282 euroa ja yli 3-vuotiaan lapsen kohdalla 281 euroa kokopäiväisessä
perhepäivähoidossa. Syynä merkittävään muutokseen kuntalisän maksimiar-
voon tältä osin on varhaiskasvatuslakiin tehty lapsen tuen toteuttamiseen liit-
tyvä muutos 1.8.2022 alkaen.

Taulukko 8. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa euroa/lapsen ikä.

Kokopäivähoito (2024)	Alle 3-vuotias	Yli 3-vuotias
Kuntalisän keskiarvo euroa/lapsi	282	281
Kuntalisä vähintään euroa/lapsi	84	84
Kuntalisä enintään euroa/lapsi	756	1775

3.3.3 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa

Ryhmäperhepäivähoidossa olevan lapsen kuntalisän vähimmäismäärä oli 84 eu-
roa. Enimmillään kuntalisää maksettiin kokopäiväisessä ryhmäperhepäivähoi-
dossa 690 euroa/lapsi. Alle 3-vuotiaan lapsen kohdalla oli keskimääräinen kun-
talisä ryhmäperhepäivähoidossa 330 euroa ja yli 3-vuotiaan lapsen kohdalla 281
euroa kokopäiväisessä ryhmäperhepäivähoidossa.

Taulukko 9. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa euroa/lapsen ikä.

Kokopäivähoito (2024)	Alle 3-vuotias	Yli 3-vuotias
Kuntalisän keskiarvo euroa/lapsi	330	281
Kuntalisä vähintään euroa/lapsi	100	84
Kuntalisä enintään euroa/lapsi	690	550

3.3.4 Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus kotiin palkatun hoitajan kohdalla

Kuntalisän vähimmäismäärä perheen kotona olevan hoitajan kohdalla oli 84 euroa ja enimmäismäärä 756 euroa/lapsi. Alle 3-vuotiaan lapsen kuntalisä oli keskimäärin 276 euroa ja yli 3-vuotiaan 238 euroa. Perheen palkatessa itse lapselleen hoitajan kyse ei silloin ole varhaiskasvatustlain mukaisesta varhaiskasvatuksesta.

Taulukko 10. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus, kun hoitaja perheen kotona, euroa/lapsen ikä.

Kokopäivähoito	Alle 3-vuotias	Yli 3-vuotias
Kuntalisän keskiarvo euroa/lapsi	276	238
Kuntalisä vähintään euroa/lapsi	84	84
Kuntalisä enintään euroa/lapsi	756	756

3.4 Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä

Vuoden 2016 kyselyssä on kartoitettu ensimmäisen kerran yksityisen hoidon piirissä olevien lasten määrää. Nyt asiaa kysyttiin neljännen kerran. Esitetyt lapsimääriä kuvaavat luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, mutta lasten määrän muutosta voidaan niiden perusteella arvioida. Lasten määrän laskemista hankaloiittaa se, että yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä vuoden aikana vaihtelee. Samoin saattaa vaihdella lapsen hoitomuoto sekä hoitoaika kalenterivuoden aikana. Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä siis vaihtelee jopa kuukausittain. Vuonna 2016 kyselyn mukaan lapsia yksityisen hoidon tuella oli 15 882, vuonna 2018 lapsia oli 14 938, vuonna 2020 yksityisen hoidon tuella oli keskimäärin 11 229 lasta. Edellisen vuoden 2022 kyselyn perusteella lapsia yksityisen hoidon tuella oli enää 8 937. **Nyt tehdyn kyselyn perusteella yksityisen hoidon tuen käyttö kunnissa edelleen laskee. Kyselyn perusteella vastaajakunnissa on yksityisen hoidon tuella 6 734 lasta.** Valtakunnallisen terveyden ja hyvinvointilaitos THL:n julkaiseman tilaston mukaan

tilastointipäivänä 31.12.2021 yksityisen hoidon tuella oli lapsia 9 330 ja vastavasti vuonna 2020 11 449 (THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi). Varhaiskasvatuksen tilastoportaalien (Vipunen) mukaan yksityisen hoidon tuella 31.12.2021 oli 9 285 lasta ja 31.12.2022 8 934 lasta. Vuoden 2023 tietoja ei ole raporttia laadittaessa vielä saatavilla. Voidaan siis olettaa, että yksityisen hoidon tuella olevien lasten määrä edelleen vähenee.

Taulukko 11. Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä vastaajakunnissa.

Vastaajakunnissa lapsia yksityisen hoidon tuen piirissä 31.12.2021	
Vastaajakunnissa lapsia yksityisen hoidon tuen piirissä (lkm)	6 734
josta päiväkodeissa olevien osuus (%)	84 %
josta perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa olevien osuus (%)	13,5 %
josta kotona hoitajan kanssa olevien osuus (%)	2,4 %
Alle 3-v. lasten määrä yksityisen hoidon tuen piirissä (lkm)	1 912
Alle 3-vuotiaiden osuus yksityisen hoidon piirissä olevista lapsista (%)	28.4 %
<i>Alle 3-vuotiaista tuen piirissä olevista lapsista on:</i>	
Päiväkodeissa (%)	51,5 %
Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa (%)	37,2 %
Hoidetaan kotona (%)	11,4 %

Yksityisen hoidon piirissä olevien lasten suosituin hoitopaikka on päiväkot, joissa on lapsista yli 84 prosenttia. Edellisessä vuoden 2022 kyselyssä päiväkotitoiminnan osuus oli vain reilu 60 prosenttia, kun vuoden 2020 kyselyssä päiväkodeissa oli lähes 78 prosenttia yksityisen hoidon tuella hoidetuista lapsista. Voidaan siis todeta, että yksityisen hoidon tuen osalta on palattu vuoden 2020 tasolle päiväkotitoimintaan osallistuvien lasten yksityisen hoidon tuen osalta. yksityisen hoidon tuella hoidettavien lasten määrä on kuitenkin kokonaisuutena edelleen laskenut. Vuoden 2018 kyselyssä lapsista 66 prosenttia oli päiväkodissa (vuonna 2016 67 %).

Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa olevien osuus on vuoden 2022 kyselyyn verrattuna laskenut merkittävästi. Nyt tehdyssä kyselyssä enää 13,5 prosenttia yksityisen hoidon tuen lapsista oli perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa. Vuoden 2022 kyselyssä yksityisen hoidon tuella olevista lapsista lähes 31 prosenttia perhe- tai ryhmäperhepäivähoidossa. Vuoden 2020 kyselyssä noin 17 prosenttia

lapsista oli perhepäivähoidossa (vuonna 2018 26 %). Perheen palkkaaman hoitajan hoidossa yksityisen hoidon tuella olevista lapsista oli enää 2,4 %. Vuoden 2022 kyselyssä vastaavasti vielä reilu 8 %. Tältä osin lasten osuus on aikaisempien kyselyjen osalta vaihdellut. Vuoden 2020 kyselyssä kotona hoidettavien osuus oli noin 5 prosenttia (2018 9 %, 2016 13 %). Yksityisen hoidon tuen piirissä olevista on alle 3-vuotiaiden osuus hieman yli 28 prosenttia. Vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä lähes sama osuus, hieman vajaa 29 prosenttia, vuonna 2020 toteutetussa kyselyssä lapsista alle 3-vuotiaita oli 28 prosenttia (vuonna 2018 24 %). Tältä osin eri vuosien kyselyissä ei ole havaittavissa merkittävää vaihtelua.

3.5 Lapsen tukeminen ja yksityisen hoidon tuki

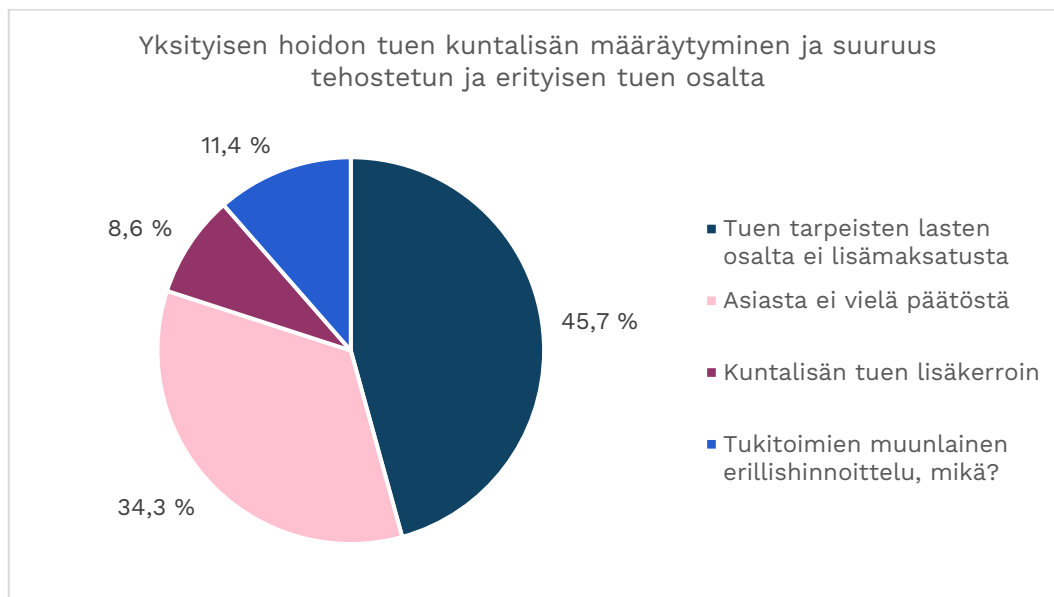
Varhaiskasvatuslain (540/2018) 15 e §:n mukaan 15 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetusta tuesta on tehtävä hallintopäätös viipymättä. Pykälän mukaisesti päätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan järjestämä varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Lakimuutos on tullut voimaan 1.8.2022 alkaen. Kysyimme tätä asiakokonaisuutta ensimmäisen kerran edellisessä 2022 kyselyllä ennakoivasti. Nyt tehdyssä kyselyssä selvitimme, miten yksityisen hoidon tuen osalta asia on kunnissa tältä osin toteutettu, mille virkanimikkeelle päätöksenteko on delegoitu, miten lapsen saama päätös mahdollisesti vaikuttaa yksityisen hoidon tuen kunnallisään.

Tyypillisimmin päätöksen tekijänä lapsen tehostetun tai erityisen tuen osalta on kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja. Kysymykseen vastanneiden 67 kunnan osalta 41 kunnassa päätöksen tekijänä oli kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja. Aluepäällikkö tai vastaava toimi päätöksentekijänä yhdeksässä kunnassa. Muita viranhaltijanimikkeitä oli muun muassa sivistysjohtaja, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen pedagoginen asiantuntija, varhaiskasvatuksen erityisasiantuntija, erityisvarhaiskasvatuksen asiantuntija, lapsen tuen ja hyvinvoinnin asiantuntija

Taulukko 12. Päätöksen tekevä viranhaltija (n=67)

Onko kunnassanne päätetty tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätöksen tekemisestä yksityisen hoidon tuenpäiväkotia ja perhepäivähoitotoiminnassa?	N	%
Kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja	41	61,2
Aluepäällikkö tai vastaava	9	13,4
Kunnan oman toiminnan toimipisteen lähijohtaja	2	3,0
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	2	3,0
Muu viranhaltija - nimike:	13	19,4
Yhteensä	67	100,0
Ei vastausta	184	73,3

Kunnissa on erilaisia tapoja yksityisen hoidon tuen lapsikohtaisista kuntalisistä erityisen ja tehostetun tuen osalta. Tehostetun ja erityisen tuen rakenteelliset ratkaisut vaikuttavat palvelun järjestämisen kustannuksiin. Jotta lapsen tuki voidaan järjestää varhaiskasvatustilain hengen mukaisesti siinä toimipisteessä missä lapsi on, se eri lapsen tukemisen ratkaisujen osalta aiheuttaa kustannuksia. Kaikissa tukea maksavissa kunnissa ei ole vielä ratkaistu miten mahdolliset kustannuksia aiheuttavat tuen muodot tullessaan korvaamaan palveluntuottajille. Mahdollisten korvauskäytänteiden osalta käytännöt kunnissa vaihtelevat. Vastausten perusteella 32 kunnassa ei ole yksityisen hoidon tuen kuntalisän osalta erillistä lisämaksatusta ja 24 kunnassa asiaa ei ole toistaiseksi ratkaistu. Tyypillisesti yksityisen hoidon tuen osalta yksityisen hoidon tuen kuntalisää korotetaan erilaisin lapsen tukeen liittyvillä lisäkertoimilla.

Kuvio 10. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän määräytyminen ja suuruus tehostetun ja erityisen tuen osalta (N=70).

Eri kunnat kuvailivat käytäntöjään myös tarkemmin. Joissakin kunnissa oli määritelty kuntalisälle maksimiarvo lapsen tuen osalta, toisissa kunnissa kertoimia tai eri tasoja on useampia. Asian osalta on myös tapauskohtaista harkintaa. On myös kuntia, missä pyritään tuen tarpeiset lapset siirtämään kunnan omiin toimipisteisiin tai yksityisessä toiminnassa ei toistaiseksi ole ollut tuen tarpeessa olevia lapsia:

”Maksimissaan 2900,00 euroa kuukaudessa”

”Harkinta tapauskohtaisesti”

”Korotus 15 euroa/pv tai 35 euroa/pv”

”Tuen kuntalisällä 3 tasoa, eri summat alle 3-vuotiaille ja 3 vuotta täyttäneille.”

”Aluejohtaja (päättöksentekijä) harkitsee tapauskohtaisesti tehostetun/erityisen tuen kertoimen.”

”Kyseiset lapset pyritään siirtämään välittömästi tuen ilmennettyä päiväkotiin.”

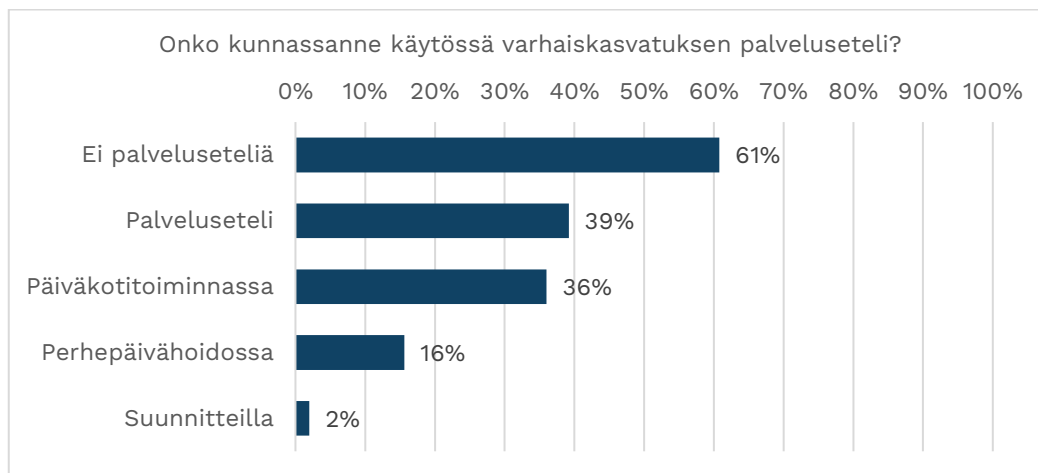
”Ei ole ollut tarvetta.”

4 Varhaiskasvatuksen palvelusetelin käyttö kunnissa

Kunta voi järjestää varhaiskasvatuslain 10 a §:n mukaan varhaiskasvatuspalveluita mm. antamalla palvelunkäyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin. Kunta sitoutuu tällöin maksamaan palvelun käyttäjän palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut setelin arvoon asti. Kunta asettaa palvelusetelin arvon ja hyväksyy yksityiset palvelusetelipalvelun tuottajat järjestelmän piiriin. Hallitusohjelmassa on maininta varhaiskasvatuksen palvelusetelilainsäädännön uudistamisesta. Tämän raportin kirjoittamishetkellä asian etenemisestä ei kuitenkaan ole vielä tarkempaa tietoa.

Palvelusetelin käyttöön sisältyy asiakkaan oma valinnanvapaus. Asiakkaalla on oikeus valita kunnan hyväksymistä tuottajista se palveluntuottaja, jonka palveluita hän haluaa ao. palvelussa käyttää. Palveluntuottajaksi voidaan valita toimija, jotka täyttävät palvelusetelistä annetun lain 5 §:n mukaiset edellytykset. Asiakkaalla on myös oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet kunnan muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Kyselyyn vastanneista kunnista 98 (39 %) ilmoitti, että kunnassa on käytössä palveluseteli varhaiskasvatuspalveluissa vuonna 2024. Vuoden 2022 kyselyssä oli täysin sama määrä palveluseteliä varhaiskasvatuksessa käyttäviä kuntia. Vuoden 2020 kyselyssä 95 (36 %) ilmoitti käyttävänsä palveluseteliä. Vuonna 2018 seteliä käyttäviä kuntia oli 75, vuonna 2016 48. Vertailtaessa aikaisempiin kyselyihin palvelusetelin käyttö on ollut aina edellistä kyselyä suurempi. Nyt tehty kysely kuitenkin poikkeaa aiemmista eikä palveluseteliä käyttävien kuntien määrä ole enää kasvanut.

Kuvio 11. Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli? (n=250).

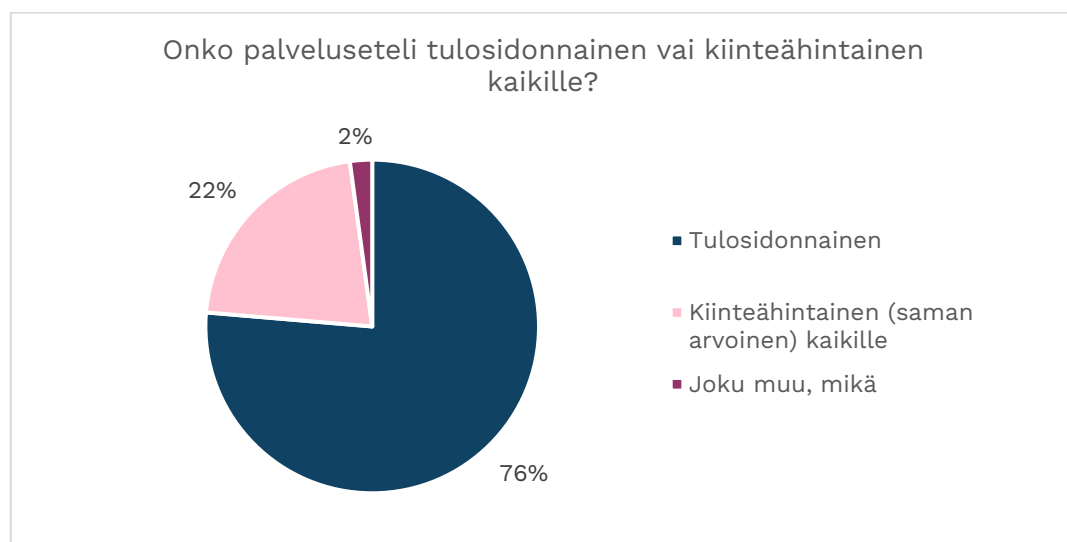
Palvelusetelin käyttöönotto on suunnitelmissa viidessä kunnassa. Palveluseteli oli huomattavasti yleisempää päiväkotitoiminnassa (90 kunnassa) kuin perhepäivähoidossa (39 kunnassa). Aikaisemmassa vuoden 2022 kyselyssä palveluseteliä suunniteltiin kahdessa kunnassa.

Palvelusetelin käyttö on samalla tasolla edelliseen kyselyyn verrattuna. Tältä osin palvelusetelin käyttö ei siis ole lisääntynyt. Sen sijaan kunnat ovat lähes kokonaan luopuneet ostopalvelutoiminnasta ja yksityisen hoidon tuella olevien lasten määrä on edelleen vähentynyt. Palveluseteli yksityisen varhaiskasvatuspalvelun toteuttamisessa on kiinnostanut kuntia muita vaihtoehtoja enemmän. Vuonna 2012 palveluseteli oli käytössä vain 25 kunnassa ja 23 kuntaa suunnitteli sen käyttöön ottamista. Vuoden 2014 kyselyn mukaan 38 kunnassa oli palveluseteli käytössä varhaiskasvatuksessa ja 24 kuntaa suunnitteli sen käyttöönottamista. Vuoden 2016 osalta 48 kuntaa käytti palveluseteliä. Vuoden 2018 kyselyn perusteella palveluseteli oli käytössä 75 kunnassa ja 11 kuntaa suunnitteli käyttöönottoa. Vuonna 2020 toteutetussa kyselyssä palveluseteli oli käytössä 95 kunnassa ja sen käyttöönottoa suunniteltiin viidessä kunnassa. Edellisessä vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä palveluseteliä käytettiin 98 kunnassa ja sen käyttöönottoa suunniteltiin kahden kunnan osalta.

4.1 Tasasuuruinen vai tulosidonnainen palveluseteli

Kunnat myöntävät sekä tasasuuruisia että tulosidonnaisia palveluseteleitä. Yleensä setelin arvosta vähennetään laskennallinen perheen omavastuuosuus (”asiakasmaksu”). Yksityinen varhaiskasvatus on yleisesti kunnan omaa toimintaa täydentävä ja vaikuttaa siltä, että sen toteuttaminen jatkossakin tapahtuu osin palvelusetelimallilla. Tasasuuruinen tai kiinteähintainen palveluseteli on

kaikille perheille samansuuruinen riippumatta esimerkiksi perheen tuloista. Tulosisidonnaisen palvelusetelin arvo taas vaihtelee huoltajien tulojen mukaan. Tulosisidonnaisen palvelusetelin osalta kunnat pyrkivät siihen, että huoltajien maksettavaksi jäävä omavastuuosuus noudattelisi vastaavaa maksua kuin kunta perisi varhaiskasvatuksesta, mikäli lapsi olisi kunnan toteuttamassa varhaiskasvatuksessa. Suurimmillaan palvelusetelin arvo voi siten olla yhtä suuri kuin palveluntuottajan hinta. Tulosisidonnaisuudella pyritään siihen, että palvelusetelin valintaa ei merkittävästi rajoittaisi perheen tulotaso, vaihtoehto olisi yhdenvertainen kaikille perheille. Tulosisidonnaisen palvelusetelin arvon määrittely perustuu yleensä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisiin tuloarajoihin ja periaatteisiin. Toimintatavasta voidaan kuitenkin päättää kunnassa. Tilannetta haastaa viime vuosina toteutetut varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tuloarajojen nostot, mistä syystä suurimmalle osalla asiakkaita ei enää synny tulojen perusteella asiakasmaksua.

Kuvio 12. Tulosisidonnainen vai kiinteähintainen palveluseteli (n=93)

Palvelusetelitoiminnassa tulosisidonnainen palveluseteli oli käytössä 71 kunnassa. Edellisessä vuoden 2022 kyselyssä tulosisidonnaista palveluseteliä käytettiin 85 kunnassa ja vuoden 2020 kyselyssä 84 kunnassa. Vuoden 2018 kyselyssä se oli käytössä 62 kunnassa. **Kiinteähintaista palveluseteliä käytetään 20 kunnassa,** kun edellisessä vuoden 2022 kyselyssä sitä käytettiin ainoastaan 9 kunnassa. Vuoden 2020 kyselyssä kiinteähintaista palveluseteliä käytti 10 kuntaa. Kyselyn perusteella kaksi kunta vastasi käyttävänsä jotakin muuta toimintatapaa, mutta annettujen lisätietojen perusteella toinen kunnista käytti tulosisidonnaista palveluseteliä ja toinen kiinteähintaista. Kyselyn perusteella vaikuttaa

siltä, että asiakasmaksujen tularajojen noustessa kunnat ovat enenevässä määrin siirtyneetkin kiinteähintaiseen palvelusteliin. Tällöin palvelusetelin arvo on sama kuin tuottajan palvelulle määrittelemä hinta, jolloin asiakkaalle ei jää maksettavaksi omavastuuosuutta. Osa kunnista on myös siirtynyt kokonaan maksuttomaan varhaiskasvatukseen, jolloin palvelusetelin osalta on käytäntöä ollut pakko muuttaa.

4.2 Palvelusetelin arvo euroa/kuukausi

Palvelusetelien suuruus vaihtelee kiinteähintaisessa palvelusetelissä kunnasta, lapsen iästä ja läsnäolosta riippuen 440–1 641 euron välillä. Kiinteähintaisen palvelusetelin arvo vaihteli, riippuen onko kyse perhepäivähoitotoiminnasta vai päiväkotitoiminnasta. Alimmillaan setelin arvo oli perhepäivähoidossa 650 euroa ja päiväkotitoiminnassa 440 euroa. Päiväkotitoiminnassa enimmillään kiinteähintaisen palvelusetelin arvo oli 1641 euroa ja perhepäivähoidossa 912 euroa.

Taulukko 13. Kiinteähintaisen palvelusetelin arvo päiväkotitoiminnassa (N=25)

Palveluseteli päiväkotitoiminnassa, euroa			
	Yli 3-vuotiaan lapsen kokoaikaisesta (yli 5h) palvelusta	Yli 3-vuotiaan lapsen osa-aikaisesta (enintään 5h) palvelusta	Alle 3-vuotiaan varhaiskasvatuksesta
Keskiarvo	907	601	1344
Mediaani	896	533	1397
Minimi	818	440	738
Maksimi	1342	1040	1641
N	25	20	22

Taulukko 14. Kiinteähintaisen palvelusetelin arvo perhepäivähoidossa (N=11)

Palveluseteli perhepäivähoidossa, euroa		
	Yli 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa	Alle 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa
Keskiarvo	778	792
Mediaani	750	810
Minimi	650	650
Maksimi	912	912
N	11	11

Tulosidonnainen palveluseteli riippuu huoltajien tuloista ja mahdollisista muista lisäkertoimista. Suurimmillaan palveluseteli päiväkotitoiminnassa, 1 932 euroa ja perhepäivähoidossa 1 527 euroa. **Tulosidonnaisessa palvelusetelissä palvelusetelin arvo vaihteli päiväkotitoiminnassa keskimäärin 573–1 221 euron välillä ja perhepäivähoidossa keskimäärin 426–850 euron välillä.**

Taulukko 15. Tulosidonnaisen palvelusetelin arvo.

	Päiväkotitoiminta, euroa		Perhepäivähoito, euroa	
	Vähintään, euroa	Enintään, euroa	Vähintään, euroa	Enintään, euroa
Keskiarvo	573	1221	426	850
Mediaani	535	1342	433	785
Minimi	166	799	141	650
Maksimi	1236	1932	855	1527
N	57	61	27	27

Palvelusetelin arvoon vaikuttivat myös erilaiset kertoimet. Kunnan määrittelemän palvelusetelin perushintaan määriteltiin erilaisia kertoimia esimerkiksi lapsen iän ja hoitoajan sekä tehostetun tai erityisen tuen perusteella. Yli kolmevuotiaan lapsen kerroin kokopäiväisestä varhaiskasvatuksesta oli 1,0 ja alle kolmevuotiaalla kerroin oli keskimäärin 1,6. Osapäiväisen toiminnan osalta käytettiin keskimäärin kerrointa 0,6. Tehostetun tai erityisen tuen tarpeessa olevien lasten osalta kertoimet ja käytänteet eri kuntien osalta vaihtelivat suuresti. Asiaa käsitellään raportissa tarkemmin myöhemmässä vaiheessa.

Taulukko 16. Palvelusetelissä käytettävät kertoimet, päiväkotitoiminta (N=79).

Päiväkotitoiminta, palvelusetelin (kerroin)			
	Alle 3-v. lapsi	Yli 3-v. lapsi	Osapäivähoito
Keskiarvo	1,6	1,0	0,6
Mediaani	1,6	1,0	0,6
Minimi	1,2	1,0	0,4
Maksimi	1,8	1,0	1,4
N	79	71	57

Taulukko 17: Palvelusetelissä käytettävät kertoimet, perhepäivähoito (N=25).

Perhepäivähoito, palvelusetelin (kerroin)			
	Alle 3-v. lapsi	Yli 3-v. lapsi	Osapäivähoito
Keskiarvo	1,2	1,0	0,7
Mediaani	1,0	1,0	0,6
Minimi	1,0	1,0	0,5
Maksimi	1,7	1,0	2,0
N	25	22	22

4.3 Palvelusetelin sääntökirja

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 5 §:n kohdan viisi mukaan palveluntuottajan tulee täyttää ”kunnan erikseen asettamat asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin liittyvät taikka muut vastaavat vaatimukset”. Nämä Kunnan erikseen asettamat vaatimukset määritellään yleensä palvelusetelin sääntökirjassa. Mikäli palveluntuottaja ei täytä sääntökirjassa määriteltyjä ehtoja, tuottaja ei voi toimia palvelusetelitoimijana.

Kuvio 13. palvelusetelin sääntökirjan laadinta (n=91).

Sääntökirjoissa olevat vaatimukset ovat kuntakohtaisesti päätettyjä. Olemme kyselyssä kartoittaneet tarkemmin sääntökirjan ehdoista tiloihin, henkilöstöön,

varhaiskasvatuksen toteuttamiseen, palvelun hintaan ja poikkeusolosuhteisiin liittyviä ehtoja.

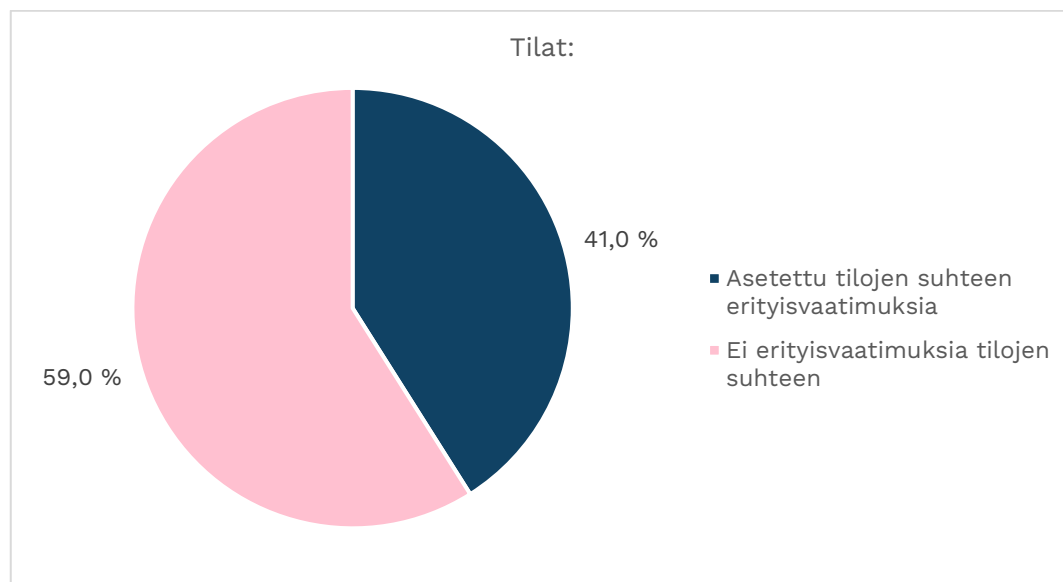
Kyselyn perusteella 32 kuntaa (41 %) on sääntökirjassaan asettanut varhaiskasvatuksen toimintatiloihin liittyviä vaatimuksia.

”Turvallisuus- ja esteettömyysvaatimukset, tilojen tulee noudattaa varhaiskasvatuslain edellyttämiä vaatimuksia”

”Toimitilavaatimukset yhtenevät kunnallisen varhaiskasvatuksen kanssa”

”RT-kortiston mukaiset tilat”

”Toimitilojen ja välineiden tulee olla asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys”

Kuvio 14. Erityisvaatimuksia tilojen suhteen (n=78).

Henkilöstön osalta sääntökirjassa kiinnitetään erityisesti huomiota mitoitukseen liittyviin asioihin, 65 (71,4 %) kuntaa on asettanut erityisiä määräyksiä mitoitukseen liittyen. Henkilöstön määrään liittyviä vaatimuksia kyselyn perusteella on asettanut 59 (64,8 %). Lisäksi erilaisia henkilöstön täydennyskoulutukseen liittyviä vaatimuksia on asettanut 54 (59,3 %) kuntaa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluista on vaatimuksia 37 kunnan sääntökirjoissa.

Kuvio 15. Sääntökirjan vaatimukset henkilöstöön liittyen (n=91).

Muista henkilöstöön liittyviä vaatimuksia kuvattiin saaduissa vastauksissa seuraavasti:

”Vastuuhenkilölle on varattava riittävästi aikaa pedagogiseen johtamiseen”

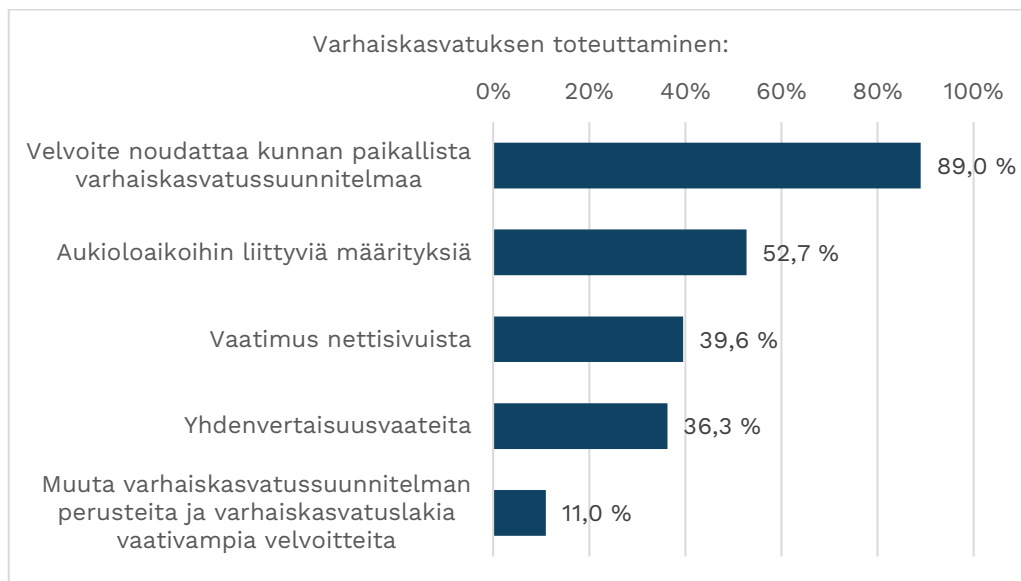
”Henkilöstön osalta on noudatettava varhaiskasvatuslain edellyttämiä vaatimuksia”

”Edellytetään lainsäädännön mukaisia kelpoisuuksia, mitoituksia ja täydennyskoulutusta. VEO-palvelut kaupungin järjestämiä”

”Palvelun tuottajan vastuulla”

”Selvitys työntekijöiden rikosrekisteritaustasta”

Varhaiskasvatuksen toteuttamisen osalta yleisesti vaaditaan (89 %), että yksityisen toimijan tulee noudattaa kunnan paikallisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lisäksi noin puolessa kysymykseen vastanneiden kuntien sääntökirjoissa on vaatimuksia aukioloaikoihin, nettisivuihin sekä yhdenvertaisuuteen liittyviä vaatimuksia

Kuvio 16. Varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyviä vaatimuksia (n=91).

”Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teko, Lapsen tarvitsemat tukitoimet

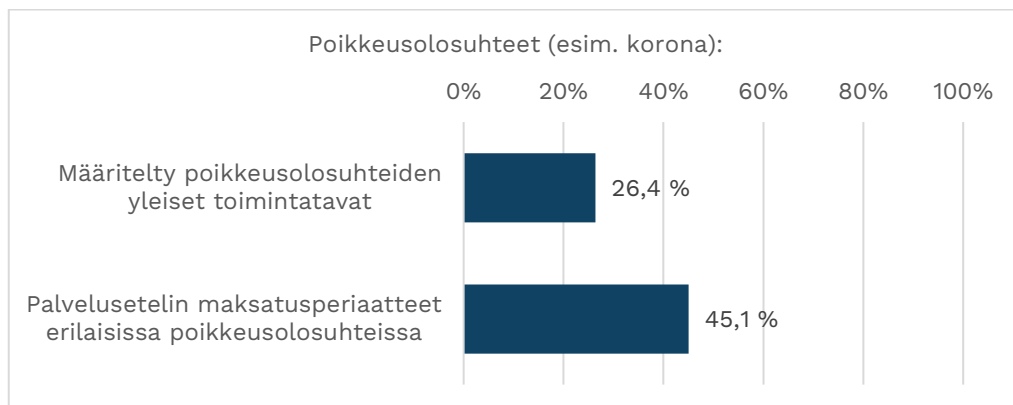
”Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma, tulkkipalvelujen käyttö”

”Palvelua järjestettävä myös loma-/päivystysaikoina”

”4-vuotiskaavakkeen täyttäminen neuvolaan”

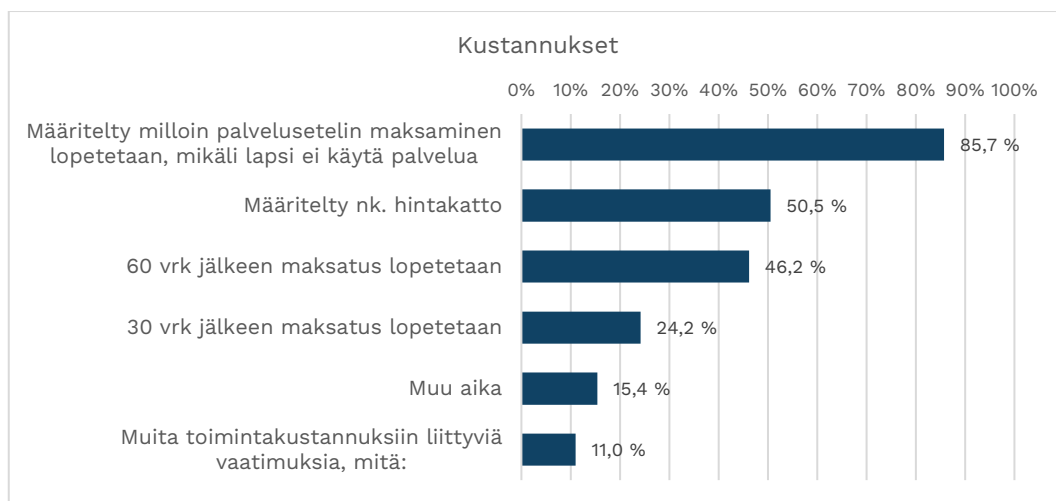
”Toimintasuunnitelman laatiminen ja arviointi toimintakausittain”

Koronavuosien jälkeen sääntökirjoissa on kiinnitetty huomioita varhaiskasvatuksen järjestämiseen poikkeuksellisissa olosuhteissa. Yleisien toimintatapojen osalta on 24 (26,4 %) kunnan sääntökirjaan kirjattu tarkempia asiaan liittyviä kokonaisuuksia. Palvelusetelin maksatukseen poikkeusoloissa on kiinnitetty huomioita 41 (45,1 %) kunnan sääntökirjassa. Tältä osin poikkeustilanteisiin on kiinnitetty enemmän huomioita sääntökirjoissa. Vuoden 2022 kyselyn perusteella 16 kuntaa oli määritellyt yleisiä toimintatapoja edellä mainituissa tilanteissa ja 33 kuntaa olivat määritelleet palvelusetelin maksatusperiaatteita erilaisissa poikkeusolosuhteissa.

Kuvio 17. poikkeusolosuhteiden huomioiminen palvelusetelin sääntökirjassa (n=91).

Kustannuksiin liittyvien vaatimusten osalta kysymykseen vastanneiden kuntien osalta 78 (85,7 %) kuntaa on sääntökirjassaan määritellyt, milloin palvelusetelin maksaminen lopetetaan, mikäli lapsi ei käytä palvelua. Hintakattoon liittyviä määrittämiä on tehty 46 (50,5 %) kunnassa.

Kuvio 18. Palvelusetelin kustannuksiin liittyviä vaatimuksia (n=91).

Palvelusetelin maksatuksen lopettamisen osalta on erilaisia käytänteitä. avoimissa vastauksissa muun ajan osalta mainittiin mm.

”13 vk jälkeen maksatus lopetetaan”

”Voimassaolo lakkaa asiakkaan irtisanoessa paikan”

”65 päivää (ei koske kesäkuukausia)”

”Viimeinen todellinen hoitopäivä”

”8 viikkoa yhtäjaksoisesti”

”Maksaminen lopetetaan kuluvaa kuukautta seuraavan kuukauden lopussa”

”Palvelusetelin arvon maksaminen päättyy lapsen todelliseen viimeiseen läsnäolopäivään”

Avoimissa vastauksissa lisäksi monia muita kustannuksiin liittyviä määrittelyjä.

”Asiakasmaksu samoin perustein kuin kunnassakin, ei voi periä lisämaksuja varhaiskasvatuspalveluista”

”Jos lapsen tukitoimet eivät toteudu suunnitellusti, voidaan korotettu palveluseteli perua tai laskea alemmalle tasolle”

”Ei oikeutta periä lisämaksua”

”Mikäli rakenteellinen tuki ei toteudu, voidaan periä perusteettomasti maksetut korotetut palvelusetelit takaisin.”

”Palveluntuottaja voi periä lisämaksua max 75 euroa/kk”

”Määritelty lisämaksuun maksimimäärä 50 euroa”

”Asiakkaalta ei peritä omavastuuosuutta heinäkuun ajalta”

4.4 Palvelusetelitoiminnan piirissä olevat lapset

Palvelusetelitoiminnan piirissä olevien lasten määrän arvioiminen on haastavaa, sillä lasten määrä vaihtelee vuoden aikana. **Kyselyn perusteella vastaajakunnissa oli 31.12.2023 palvelusetelitoiminnan piirissä 27 582 lasta**, joista alle 3-vuotiaita 8 037 lasta. Lasten määrä on laskenut edellisen kyselyyn verrattuna, jolloin 31.12.2021 palvelusetelitoiminnan piirissä oli vielä 31 687 lasta, joista alle 3-vuotiaita 8527 lasta. Myös vuoden 2020 kyselyyn verrattuna lasten määrä on selkeästi laskenut, silloisen kyselyn perusteella palvelusetelitoiminnan piirissä oli 32 253 lasta, joista alle 3-vuotiaita 8 697 lasta. Opetushallituksen ylläpitämän varhaiskasvatuksen tilastoportaali Vipusen mukaan 31.12.2021 palvelusetelitoiminnassa 31 446 lasta ja vastaavasti 31.12.2022 32 109 lasta. Valtakunnallisten tilastojen perusteella lasten määrä palvelusetelin osalta on kuitenkin hieman kasvanut. Raporttia kirjoitettaessa vuoden 2023 tietoja ei vielä ollut saatavilla.

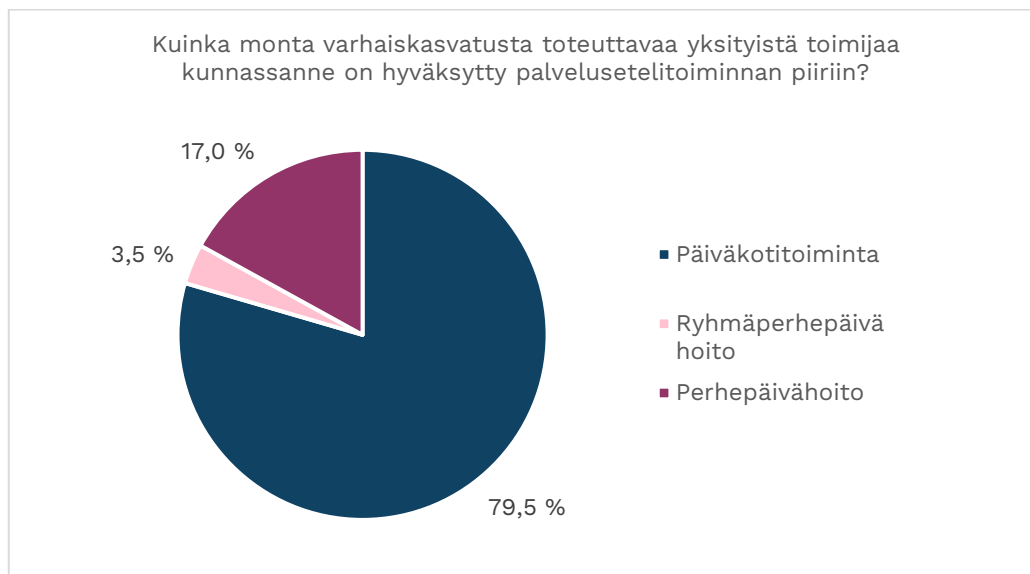
Taulukko 18. Palvelusetelitoiminnan piirissä olevien lasten määrä vastaajakunnissa.

Palveluseteli, lasten määrä 31.12.2023	lkm/osuus
Vastaajakunnissa lapsia palvelusetelitoiminnan piirissä (lkm)	27582
josta päiväkodeissa olevien osuus (%)	96,9
joista perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa olevien osuus (%)	3,1
Alle 3-v. lasten määrä palvelusetelitoiminnan piirissä olevista lapsista yhteensä (lkm)	8037
Alle 3-vuotiaiden osuus palvelusetelitoiminnan piirissä olevista lapsista (%)	29,1
Alle 3-vuotiaista palvelusetelitoiminnan piirissä olevista lapsista on:	
Päiväkodeissa (%)	96,1
Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa (%)	3,9

4.5 Palvelun piiriin hyväksytyt toimijat

Kunta hyväksyy yksityisen palvelusetelipalvelun tuottajat järjestelmän piiriin. Kunta voi vaatia palveluntuottajalta toiminnan sisältöön, laatuun tai muihin asioihin liittyviä velvoitteita, jotta tuottaja pääsee järjestelmän piiriin. Asiakas voi itse valita näistä toiminnan piiriin hyväksytyistä tuottajista sopivimman hoitopaikan ja hoitomuodon.

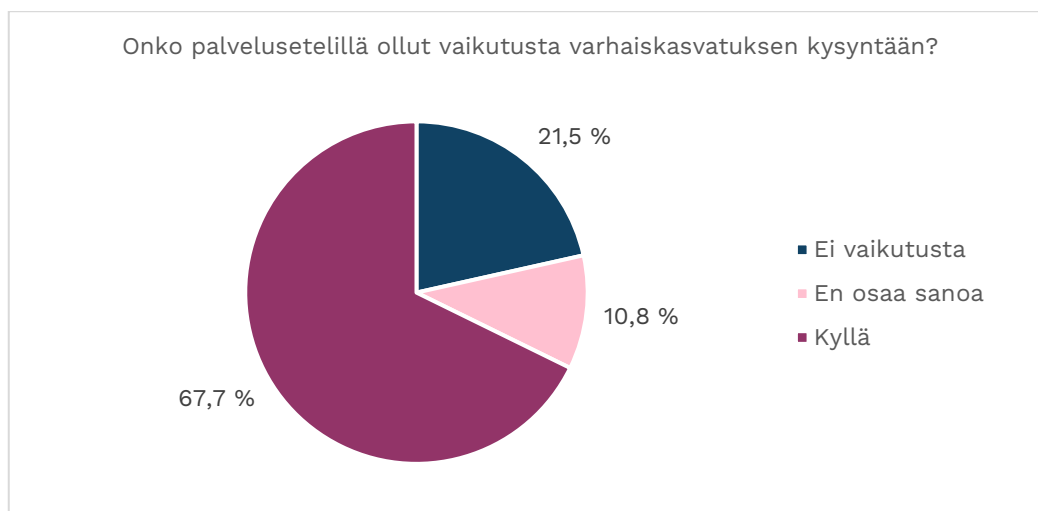
Palvelusetelitoimintaa käyttäviä kuntia oli kyselyssä 98. Näistä 91 kuntaa vastasi kysymykseen palvelusetelitoiminnan piiriin hyväksytyistä toimijoista. **Kunnissa oli yhteensä 830 palvelusetelitoiminnan piiriin hyväksyttyä toimijaa. Näistä päiväkoteja eniten, lähes 80 % perhepäivähoitoa antavia toimijoita oli toiseksi eniten (17 %), ja ryhmäperhepäivähoitoa antavia toimijoita muita vähemmän (3,4 %).** Aiempaan vuoden 2022 kyselyyn verrattaessa on toimijoiden määrä vähentynyt reippaasti. Silloin toimijoita oli vielä 1036. Koska lasten määrä ei kuitenkaan virallisten tilastojen perusteella ole vähentynyt on osa toimijoista todennäköisesti laajentanut toimintaansa ostamalla toisia toimijoita ulos markkinoilta.

Kuvio 19. Palvelusetelitoiminnan piiriin hyväksytyt toimijat (n=91).

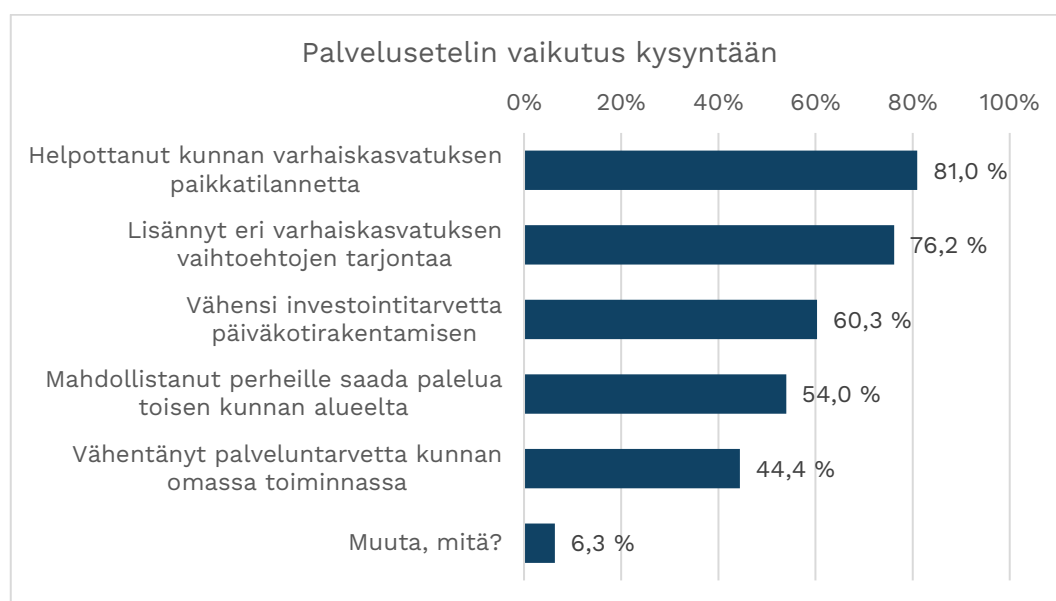
4.6 Palvelusetelin käytön vaikutus varhaiskasvatuksen kysyntään

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että palvelusetelillä on jonkin selkeä vaikutusta varhaiskasvatuspalvelun kysyntään. Kysymykseen vastanneiden kuntien osalta lähes 68 prosenttia arvioi, että palvelusetelitoiminnalla on ollut vaikutuksia palvelun kysyntään. Kunnista noin 22 prosenttia arvioi, että vaikutuksia ei ollut ja lähes 11 prosenttia ei osannut ottaa asiaan tarkemmin kantaa.

Kuvio 20. Onko palvelusetelillä ollut vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään (n=93).

Kyselyn perusteella niistä 63 edelliseen kysymykseen ”kyllä” vastanneista palveluseteliä käyttävistä kunnista 81 prosenttia arvioi, että palveluseteli on helpottanut varhaiskasvatuksen paikkatilannetta. Lisäksi suuri osa kunnista katsoi, että palvelusetelin avulla oli voitu lisätä vaihtoehtoja varhaiskasvatuksen palvelutarjonnassa. Monissa kunnissa nähtiin, että palvelusetelitoiminnalla on voitu vähentää investointitarvetta kunnan omaan päiväkotirakentamiseen. Noin puolessa kysymykseen vastanneiden kuntien osalta palveluseteli nähtiin mahdollisuutena lisätä perheen mahdollisuuksia saada lapselleen varhaiskasvatusta oman kunnan ulkopuolelta tai vähentäneen varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaa kunnan omassa toiminnassa. Aiemmassa kyselyssä palvelusetelin vaikutukset ovat olleet saman suuntaisia.

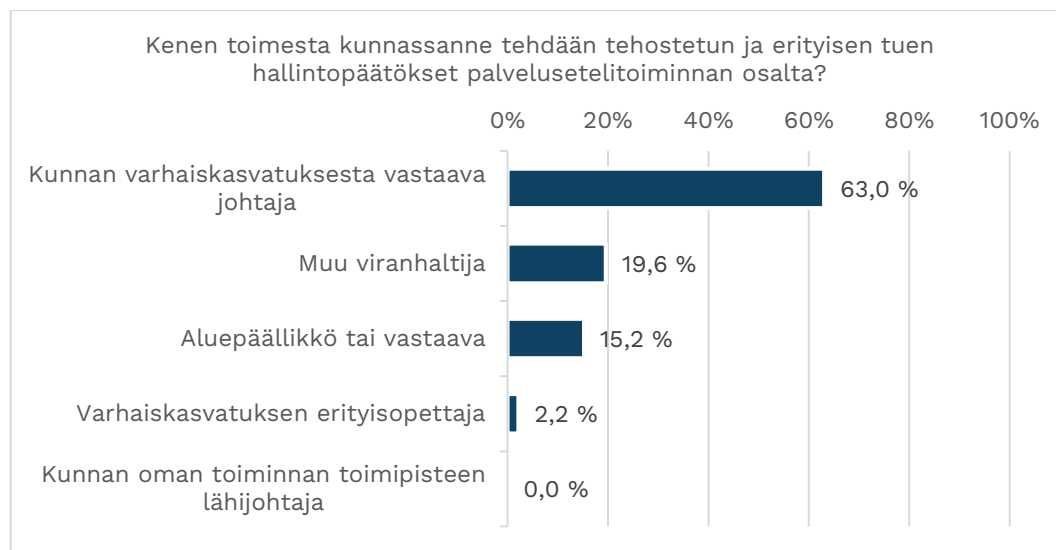
Kuvio 21. Palvelusetelin vaikutus varhaiskasvatuspalvelun kysyntään (n=63).

4.7 Lapsen tukeminen ja palveluseteli

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 15 e §:n mukaan 15 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu tuesta on tehtävä hallintopäätös viipymättä. Pykälän mukaisesti päätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan järjestämä varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijainti-kunta. Palvelusetelin osalta lain perustelujen mukaan päätöksen voisi tehdä myös palvelusetelin myöntänyt kunta, vaikka toimipaikka olisikin toisen kunnan alueella. Lakimuutos on tullut voimaan 1.8.2022 alkaen. Kysyimme tätä asiakokonaisuutta ensimmäisen kerran edellisessä 2022 kyselyssä ennakoivasti. Nyt tehdyssä kyselyssä selvitimme, miten palvelusetelin osalta asia on kunnissa

tältä osin toteutettu, mille virkanimikkeelle päätöksenteko on delegoitu, miten lapsen saama päätös mahdollisesti vaikuttaa palvelustelin arvoon.

Palvelusetelitoiminnassa lapsen tehostetun ja erityisen tuen päätöksentekijän on useimmiten kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja. Kysymykseen vastanneiden 92 kunnan osalta näin toimitaan 58 kunnassa. Päätöksiä asian osalta tekee 32 kunnassa aluepäällikkö tai muu viranhaltija. Kunnan omat päiväkodinjohtajat eivät kuitenkaan toimi päättäjinä yhdessä kunnassa palvelusetelitoiminnan lapsen tuen päätösten osalta.

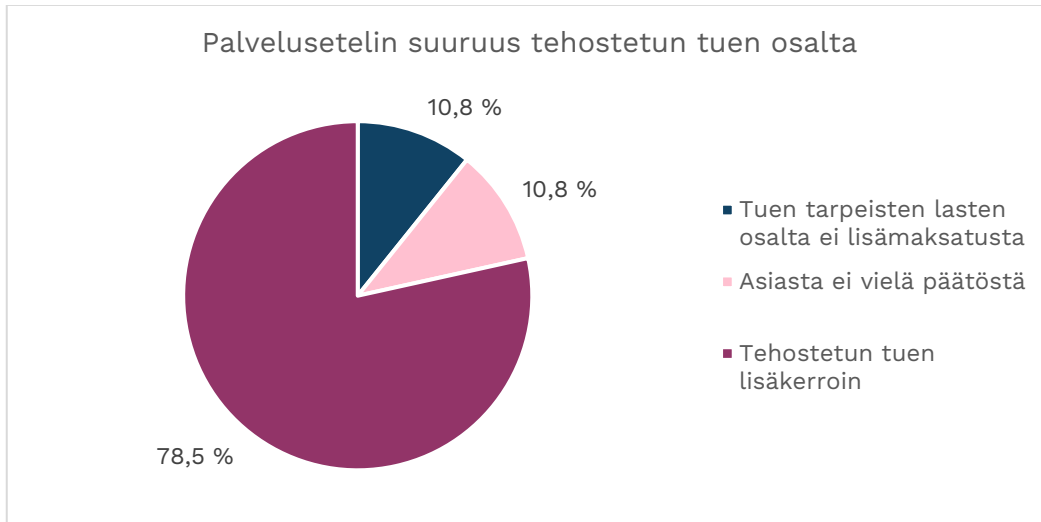
Kuvio 22. Tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätöskäytännöt palvelusetelitoiminnassa (n=92).

Kunnat kertoivat, että muita päätöksiä tekeviä virkanimikkeitä ovat esimerkiksi erityisvarhaiskasvatuksen asiantuntija, erikseen erityisen tuen osalta sivistyspalveluiden toimialajohtaja ja tehostetun tuen osalta konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai varhaiseryityiskasvatuksen suunnittelija tehostetun osalta ja erityisen tuen osalta kasvun- ja oppimisen tuen koordinaattori. Myös kasvun ja oppimisen tuen erilaisilla asiantuntijanimikkeillä toimivat voivat kunnassa toimia päätöksentekijöinä.

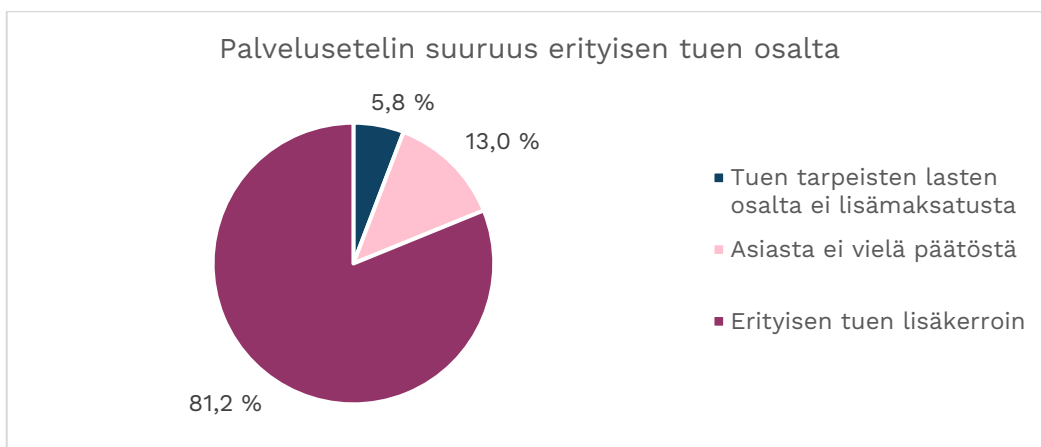
4.7.1 Palvelusetelin lisäkertoimet lapsen tuen osalta

Kunnissa käytetään pääsääntöisesti erilaisia lisäkertoimia korottamaan palvelusetelin arvoa lapsen tehostetun tai erityisen tuen tilanteissa. Tehostetun tuen osalta erilaisia kertoimia palvelusetelin arvon korottamiseksi on käytössä 51 (78,5 %) kysymykseen vastanneessa kunnassa. Erityisen tuen osalta vastaavasti kertoimia käytetään 56 (81,2 %) kysymykseen vastanneessa kunnassa. Sen sijaan tehostetun tuen osalta ylimääräisiä kertoimia ei ole käytössä tai asiasta ei

ole vielä tehty päätöstä 14 kunnassa. Erityisen tuen osalta vastaava tilanne on 13 kysymykseen vastanneessa kunnassa.

Kuvio 23. Palvelusetelin lisäkerroin tehostetun tuen osalta (n= 65)

Kuvio 24. Palvelusetelin lisäkerroin erityisen tuen osalta (n= 69).

Tehostetun ja erityisen tuen osalta palvelusetelin kertoimet vaihtelivat kuntien antamien vastausten perusteella 1,2 ja 4 välillä riippuen tuen muodosta. Kuntien toimintatavoissa on eroja, vaikka kertoimien käyttö onkin yleistä. Eri tuen muodot ovat myös kustannusnäkökulmasta erilaisia. Lisäksi kunta saattaa kustantaa palveluntuottajalle erimerkiksi lapsen tarvitseman avustajan tai maksaa siihen liittyvät palkkakustannukset.

”Tehostettu ja erityinen tuki, jossa kunta maksaa erityisavustajan palkkakulut, kerroin 1,5. Muuten tehostettu erityinen tuki, kerroin 2,0”.

”Palvelusetelin tehostetun tuen lisäkerroin on 1,5.”

"Maksetaan joko avustajaresurssi yksikölle tai lapsen palveluseteli 2–3-kertaisena."

"Lisäkertoimet 1,5; 2; 3 tai 3,5 hallintopäätöksessä myönnettyjen tukitoimien järjestämisen tueksi."

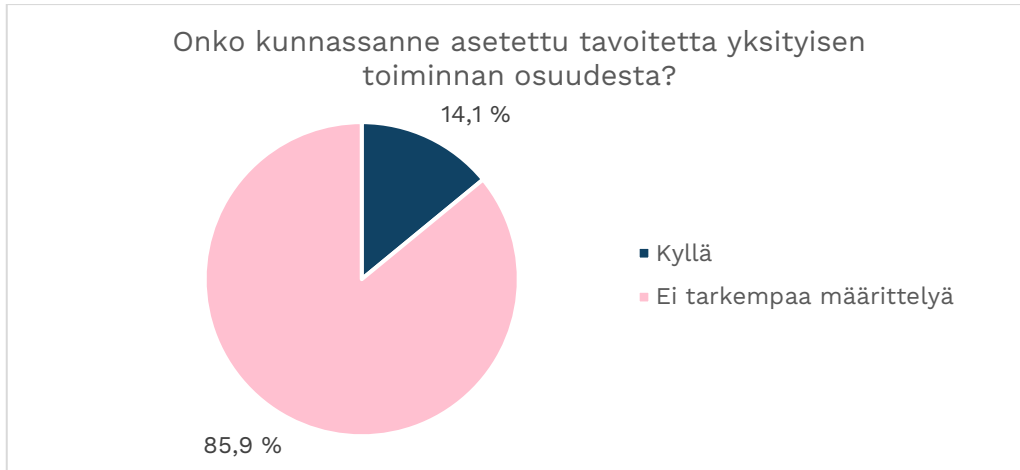
"Tehostetun tuen osalta maksetaan +0,5–3 palveluseteliä. Kunnan varhaiskasvatuksen erityisopettajan määrittelee lapsen tuen tarpeen ja kertoimen palvelusetelin korotukselle."

"Palvelupäällikön päätöksen mukaisesti kerroinvaihtoehdot ovat ns. kattohintaan 1,5, tai 2 tai 3."

"Maksetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan lausunnon perusteella joko + 25 tai 50 %."

5 Yksityisen toiminnan osuus kunnan varhaiskasvatuksesta

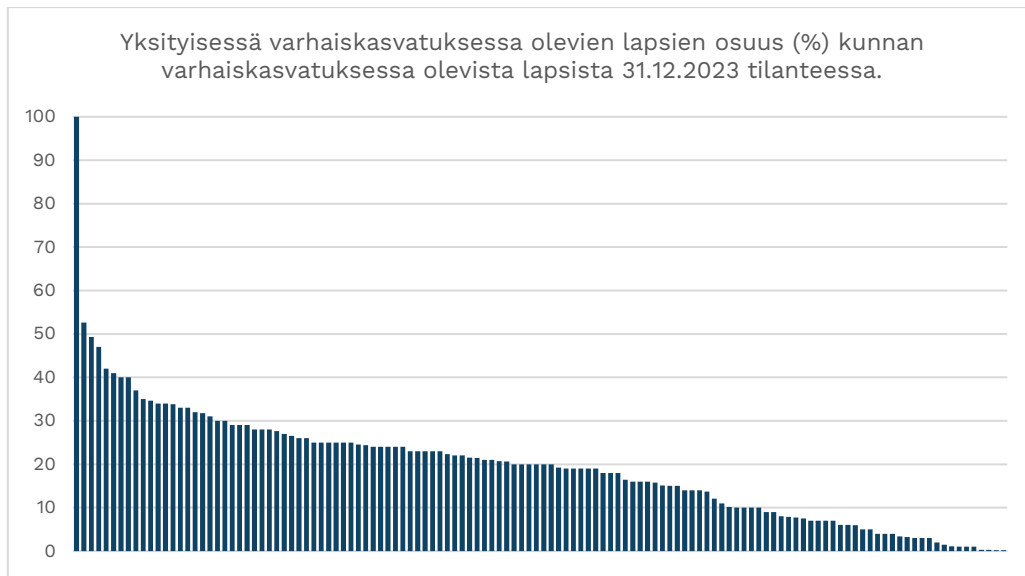
Joissakin kunnissa on asetettu tavoitteita yksityisen toiminnan määrän osalta. Asiaa kysyttiin nyt jo kolmatta kertaa. **Kyselyn perusteella 35 kysymykseen vastanneesta 249 kunnasta on asettanut jonkin tavoitteen yksityisen varhaiskasvatustoiminnan määrän suhteellisesta osuudesta kunnassa.** Edellisen vuoden 2022 kyselyn vastaavaa tavoitetta oli asetettu myös 35 kunnassa. Vuoden 2020 kyselyssä asiaa kysyttiin ensimmäisen kerran ja silloin 36 kunnassa oli asetettu tavoite yksityisen varhaiskasvatustoiminnan määrästä kunnassa. **Toimintatapaa ei voi kyselymme perusteella pitää kovinkaan yleisenä.**

Kuvio 25. Yksityiselle toiminnalle on kunnassa asetettu tavoite (N=249).

Kyselyssä kysyttiin myös tällä hetkellä yksityisessä toiminnassa olevien lasten määrää verrattuna kunnan omaan toimintaan. Kunnittainen vaihtelu yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistumisen suhteen oli kyselyn perusteella suurta. Vaihteluväli oli muutamasta prosentista suurimmillaan yhden kunnan 100 prosenttiin, jossa kunnan kaikki lapset ovat palvelusetelitoiminnassa. **Keskimäärin yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä oli noin 19,5 prosenttia**

kunnan omaan toimintaan verrattuna niissä kunnissa, joissa lapsia oli yksityisessä varhaiskasvatuksessa. On myös paljon kuntia missä yksityistä palvelua ei ole ollenkaan. Mikäli yksityisen toiminnan osuutta tarkastellaan kaikkien kysymykseen vastanneiden 238 kunnan osalta on yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän osuus 10,3 prosenttia. **Opetushallituksen varhaiskasvatuksen tilastoportaali Vipusen mukaan yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelitoiminnassa kaikista varhaiskasvatuksessa olevista lapsista oli 17,7 prosenttia**

Kuvio 26. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus % (osuus >0, N=126).

6 Kyselyn keskeiset tulokset

6.1 Vertailutietoa vuodesta 2008 alkaen

Kuntaliitto on selvittänyt vuodesta 2008 alkaen joka toinen vuosi lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisiin liittyviä summia ja laajuutta kunnissa. Palveluseteli otettiin kyselyyn mukaan vuonna 2012 alkaen. Vuoden 2024 kysely on jo yhdeksäs.

Kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrä on seurannan aikana kasvanut aina vuoteen 2012 asti, mutta sen jälkeen on kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrä kääntynyt laskuun. Vuoden 2018 ja 2016 välillä lasku on ollut merkittävää. Edelliseen kyselyyn verrattuna kotihoidontuen kuntalisää maksavien kuntien määrä on kuitenkin noussut. Seuraava kysely toteutetaan vuonna 2026, jolloin saadaan selvyyttä, onko tältä osin kuntalisää maksavien kuntien määrä edelleen kasvussa.

Vuoden 2024 kyselyn perusteella kotihoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrä on kasvanut 12 kunnalla edelliseen kyselyyn verrattuna. **Kuntalisää maksoi 64 kuntaa kyselyyn vastanneesta 251 kunnasta.** Edellisen vuoden 2022 kyselyn perusteella kotihoidontuen kuntalisää maksoi 52 kuntaa 251 kysymykseen vastanneen kunnan osalta. Vuoden 2020 kyselyn perusteella kuntalisää maksoi 55 kuntaa 263 kysymykseen vastanneen kunnan osalta. Voidaan olettaa, että kotihoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrässä on tapahtunut selkeä muutos. Aiempaa suurempi joukko kuntia maksaa kotihoidontuen kuntalisää.

Perheille maksettava kotihoidon tuen keskimääräinen kuntalisä on noussut edelliseen kyselyyn verrattuna. Aiemmassa vuoden 2022 kyselyssä kotihoidontuen kuntalisä oli keskimäärin 165 euroa/lapsi kun nyt toteutetun kyselyn perusteella kuntalisä oli keskimäärin 188 euroa/lapsi. Huomioitavaa on, että lakisääteisen kotihoidon tuen hoitorahan ja hoitolisän osalta merkittävää korotusta ei ole tehty indeksitarkistuksia lukuun ottamatta. Valtakunnallisena tavoitteena on edelleen nostaa varhaiskasvatukseen osallistumista, jolla voi olla vaikutusta siihen, miten kotihoidontukea kehitetään.

Vuonna 2014 yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 123 kuntaa ja vuoden 2016 kyselyssä enää 109 kuntaa. Vuoden 2018 kyselyssä kuntalisää maksavien kuntien määrä oli 97 ja vuoden 2020 kyselyssä yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 93 kuntaa. edellisessä vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 92 kuntaa. Nyt toteutetun kyselyn perusteella **yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 92 kuntaa vuonna 2024**. Kuntalisää maksavien kuntien määrä on pysynyt täysin samana. Tuloksia arvioitaessa on huomioitava, että vuoden 2020 kyselyyn vastasi 12 kuntaa enemmän kuin nyt toteutettuun kyselyyn.

Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrässä ei ole tapahtunut muutosta aiempaan kyselyyn verrattuna. Kuntalisän suuruus vaihtelee hoitomuodosta riippuen ja **nyt tehdyn kyselyn perusteella maksettavan kuntalisän suuruus on selkeästi noussut.** Päiväkotitoiminnassa enimmillään lisää maksettiin 1 462 euroa/lapsi. Vuonna 2022 kuntalisä oli enimmillään 890 euroa/lapsi. Syynä merkittävään muutokseen kuntalisän maksimiarvoon tältä osin saattaa olla on varhaiskasvatuslakiin tehty lapsen tuen toteuttamiseen liittyvä muutos 1.8.2022 alkaen.

Palvelusetelin osalta sitä käyttävien kuntien määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuonna 2012 palvelustelitoimintaa oli 25 kunnassa, vuonna 2018 75 kunnassa ja vuoden 2020 kyselyssä jo 95 kunnassa oli käytössä palveluseteli. **Nyt toteutetun kyselyn mukaan palveluseteli on käytössä 98 kunnassa vuonna 2024. Kuntien määrä on pysynyt täysin samana verrattaessa vuoden 2022 kyselyyn.** Palvelusetelin arvon vertailu on haastavaa, koska palvelusetelin arvo riippuu monista tekijöistä, kuten tulosidonnaisuudesta tai kiinteähintaisuudesta sekä erilaisista kertoimista hoitoaikaan, lapsen ikään tai erityiseen tukeen liittyen.

Taulukko 19. Vertailua vuosien 2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 ja 2022 kuntakyselyistä.

Vertailut (2010, 2012, 2014, 2016, 2018, 2020, 2022)	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2023
Manner-Suomen kuntia, lkm	326	320	304	297	295	294	293	293
Kyselyyn vastanneita kuntia, lkm	326	320	288	256	255	263	251	251
Kotihoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat, lkm ja %	84 (26%)	99 (31%)	85 (30%)	60 (23%)	48 (19%)	55 (21 %)	52 (21 %)	64 (25 %)
Kotihoidon tuen kuntalisän keskiarvo	144 €/lapsi	148 €/lapsi	148 €/lapsi	152 €/lapsi	147 €/lapsi	170 €/lapsi	165 €/lapsi	188 €/lapsi
Kotihoidon tuen kuntalisä vaihteluväli	50-250 €/lapsi	50-264 €/lapsi	50-264 €/lapsi	36-252 €/lapsi	36-300 €/lapsi	40-350 €/lapsi	30-350 €/lapsi	30-350 €/lapsi
Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksavat kunnat, lkm ja %	127 (39%)	137 (43%)	123 (43%)	109 (43%)	97 (42%)	93 (36 %)	92 (37 %)	85 (34 %)
Yksityisen hoidon tuen kuntalisän vaihteluväli (pl. Tulosidonnainen tuki)	50-797 €/lapsi	50-747 €/lapsi	50-1185 €/lapsi	50-860 €/lapsi	50-1210 €/lapsi	84-783 €/lapsi	84-890 €/lapsi	84-1642 €/lapsi
Palveluseteliä käyttävät kunnat, lkm ja %		25 (8%)	38 (13%)	48 (19%)	75 (30%)	95 (36 %)	95 (39 %)	98 (39 %)
Palvelusetelin arvo, vaihteluväli keskimäärin (2018 alk. tulositonn.)			424-1066 €	371-1148 €	408-1115 €	439-1078 €	477-1019 €	526-1107 €

6.2 Vuoden 2024 kyselyn keskeiset tulokset

Kyselyn perusteella on havaittavissa, että kotihoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrä on selkeästi lisääntynyt kyselyyn vastanneiden kuntien osalta. Nyt tehdyn kyselyn perusteella on kotihoidontuen kuntalisää maksavien kuntien määrässä palattu vuoden 2016 tasolle. Kotihoidon tuen kuntalisää maksoi lähes 26 prosenttia kyselyyn vastanneesta 251 kunnasta. Vuonna 2018 kotihoidon tuen kuntalisää maksoi 48 kuntaa ja vuoden 2020 kyselyssä lisää maksoi 55 kuntaa. Edellisessä vuoden 2022 kyselyssä kotihoidontuen kuntalisää maksoi 52 kuntaa. Nyt toteutetussa kyselyssä kuntalisää maksavien kuntien määrä on lisääntynyt 12 kunnalla ja lisää maksoi 64 kuntaa. Kuntalisän suuruudessa on tapahtunut selvä nousu verrattuna aiempiin kyselyihin. **Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus oli vuonna 2024 keskimäärin 188 euroa/lapsi.** Edellisessä vuonna 2022 toteutetussa kyselyssä kotihoidon tuen kuntalisää maksettiin keskimäärin 165 euroa/lapsi, kun vuonna 2020 kuntalisä oli keskimäärin 170 euroa/lapsi, ja vuonna 2018 oli keskimäärin 147 euroa/lapsi.

Yksityisen hoidon tuen osalta kuntalisää maksavien kuntien suhteellinen osuus on hieman pienentynyt edelliseen vuonna 2022 toteutettuun kyselyyn verrattuna. Nyt toteutetussa kyselyssä 85 (34 %) kyselyyn vastanneesta 249 kunnasta maksoi yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Edellisessä vuoden 2022 kyselyssä yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 92 (37 %) kuntaa kyselyyn vastanneista kunnista maksoi yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Kuntalisää maksavien kuntien määrä ei kuitenkaan ole merkittävästi muuttunut. Vuonna 2018 vielä 42 % kyselyyn vastanneista kunnista maksoi yksityisen hoidon kuntalisää. Vastaava osuus vuoden 2020 kyselyssä oli enää 36 %. Vuonna 2016 lisää maksoi vielä 109 kuntaa kun nyt kuntia on enää 92. Edelliseen vuonna 2022 kyselyyn verrattuna kuntalisää maksoin nyt tehdyn kyselyn perusteella seitsemän kuntaa vähemmän kuin vuonna 2022. Nyt toteutettuun kyselyyn vastasi sama määrä kuntia kuin vuoden 2022 kyselyyn.

Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksetaan merkittävästi useammassa kunnassa (85 kuntaa) kuin kotihoidon tuen kuntalisää (64 kuntaa) kyselyyn vuonna 2024 vastanneissa 251 kunnassa. Kuntalisää maksavista kunnista 25 kuntaa maksoi sekä kotihoidon tuen että yksityisen hoidon tuen kuntalisää.

Palvelusetelitoiminnan osalta voidaan todeta, että palveluseteliä käyttävien kuntien määrä on ei ole muuttunut edelliseen kyselyyn verrattuna. Kyselyyn vuonna 2024 vastanneista kunnista 98 (39 %) ilmoitti, että kunnassa on käytössä palveluseteli varhaiskasvatuspalveluissa. Vastaavasti kyselyyn vuonna 2022 vastanneista kunnista 98 (39 %) ilmoitti, että kunnassa on käytössä palveluseteli. Vuonna 2020 vastanneista kunnista 95 (36 %) ilmoitti, että kunnassa on käytössä palveluseteli varhaiskasvatuspalvelussa. Kyselyyn vuonna 2018 vastanneista kunnista palveluseteli oli käytössä vastaavasti 75 (30 %) kunnassa. Aiempaan vuosiin verrattuna palvelusetelin käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Vuonna 2016 vastanneista kunnista 48 (19 %) ja vuonna 2014 vain 25 kuntaa ilmoitti käyttävänsä palveluseteliä. Kyselyn mukaan palvelusetelin käyttöön otosta vuonna 2024 oli suunnitelmia viidessä kunnassa. **Vaikuttaa siltä, että palveluseteliä käyttävien kuntien määrä on vakiintunut ja sitä käyttävien kuntien määrä ei ole enää kasvanut.**

Yksityisen toiminnan osalta lapsimäärissä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Kyselyn perusteella lapsimäärä on hieman vähentynyt aiempaan kyselyyn verrattuna, mutta tarkasteltaessa valtakunnallisia tilastoja merkittävää muutosta lapsimäärien osalta ei kuitenkaan ole tapahtunut. Opetushallituksen varhaiskasvatuksen tilastoportaali vipusen mukaan yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelitoiminnassa kaikista varhaiskasvatuksessa olevista lapsista oli 17,7 prosenttia. Kansallisten tilastojen ja Kuntaliiton kyselyn perusteella näyttää siltä, että yksityisen hoidon tuella toteutetun varhaiskasvatuksen osuus varhaiskasvatuksen toteuttamisessa edelleen vähenee ja palvelusetelillä toteutetun pysyy vähintään nykyisellä tasolla.

7 Johtopäätökset

Varhaiskasvatuksessa on tapahtunut paljon muutoksia lyhyessä ajassa. Laki lasten päivähoidosta muuttui varhaiskasvatuslaiksi 1.8.2015 alkaen ja nyt sovellettava varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuslaki on kuitenkin muutettu vuosittain. Viimeisin merkittävä muutos tuli voimaan 1.8.2022 alkaen, jolloin lapsen oikeutta tuen saamiseen tarkennettiin lisäämällä lakiin kokonaan 3 a luku. Aikaisemmillä lakimuutoksilla on muun muassa selkiytetty mitoitussäädöstä ja lisätty varhaiskasvatuksen henkilöstölle ilmoitusvelvollisuus varhaiskasvatuksessa havaituista epäkohdista. Nämä muutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2021 alkaen. Varhaiskasvatukseen vaikuttavaa perhevapaajärjestelmää on myös muutettu 1.8.2022 alkaen ja sen johdosta on tehty muutoksia varhaiskasvatuslakiin. Monilla tehdyillä lakimuutoksilla on ollut vaikutuksia myös kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisään sekä palvelusetelitoimintaan.

7.1 Lakimuutosten mahdolliset vaikutukset

Edellisessä vuoden 2022 kyselyssä kartoitettiin ensimmäisen kerran alustavasti elokuussa 2022 voimaan tulleiden lakimuutosten vaikutuksia ja toimintatapoja. Nyt tehdyssä kyselyssä on havaittavissa, että toimintatavat on kehittyneet ja muotoutuneet paikallisen käytännön mukaisiksi. Muutoksilla on myös ollut selkeä vaikutus erityisesti yksityisen hoidon tuen kuntalisään ja palvelusetelitoiminnan kustannuksiin sekä erilaisiin lapsen tuen lisämäärityihin. Perhevapaa-uudistus on voinut heijastua kotihoidontuen kuntalisää käyttävien kuntien määrän kasvuna. Kotihoidontukea voidaan nykyisin maksaa jo ennen lapsen varhaiskasvatusoikeuden alkamista. Sen sijaan muutosta esimerkiksi kotihoidontuen kuntalisän erilaisten ehtojen osalta ei ole havaittavissa. Myös tahtotila varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämisestä voi muuttaa paikallista päätöksentekoa ja muuttaa kotihoidon tuen kuntalisän maksamisen ikärajoja tai sen maksamista ylipäätään. Toisaalta voi olla tarve pyrkiä siihen, että aivan nuorimmat lapset hoidettaisiin pidempään kotona vanhempainvapaan ja kotihoidontuen kuntalisän avulla.

Toteutetuilla lakimuutoksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja järjestämisen kustannuksiin. Kunnissa on jouduttu arvioimaan varhaiskasvatuksen järjestämistä monin tavoin. Myös yksityisen palvelutoiminnan osalta tilannetta joudutaan edelleen arvioimaan jatkossa esimerkiksi

mahdollisen maksumuutosten ja lapsen tuen ratkaisujen osalta. Perhevapaa-uudistus voi jatkossakin heijastua kotihoidon tuen kuntalisäkäytäntöihin. Onko kunnassa tarpeen muuttaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää tai mikä vaikutus lapsen tukemiseen liittyvällä lakimuutoksella on palvelusetelin arvoon ja käyttöön. Kunnissa myös odotetaan uutta tulossa olevaa varhaiskasvatuksen palvelusetelilainsäädäntöä. Niiden osalta jää nähtäväksi mitä vaikutuksia sillä on kunnan varhaiskasvatuksen palvelusetelitoimintaan.

Nyt toteutetun kyselyn osalta toimintaan on merkittäväällä tavalla vaikuttanut edellisen kyselyn toteuttamisen aikana Venäjän aloittamien sotatoimien johdosta Ukrainasta tulleiden lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen. Tilanne eri kuntien osalta on vaihdellut ja varhaiskasvatuksen järjestäminen eri tilanteissa on ollut haasteellista.

7.2 Vaikutukset vanhempien valintoihin ja varhaiskasvatuspalveluiden järjestämiseen

Kokonaisuutena voidaan todeta, että kuntalisillä ja palvelusetelitoiminnalla on merkitystä kunnille järjestettäessä varhaiskasvatuspalveluita. Niiden suoraa vaikuttavuutta palvelun kysyntään on kuitenkin vaikea arvioida. Moni kunta järjestää edelleen myös varhaiskasvatuksen avoimia palveluita, kuten erilaista kerhotoimintaa, jolloin lapsi voi saada laadukasta varhaiskasvatusta samanaikaisesti kotihoidon tuen kanssa. Asiakasmaksulain muutosten vuoksi erilaisten avointen palveluiden järjestäminen on osin muodostunut haasteelliseksi. Varhaiskasvatus on monille perheille jo nyt maksutonta.

Kyselyn perusteella voidaan edelleen todeta, että kotihoidon tuen kuntalisällä voidaan perheitä ohjata valitsemaan erityisesti pienten lasten osalta lapsen hoitaminen kotona varhaiskasvatukseen osallistumisen sijaan. Uuden perhevapaan mahdollistaman vanhempainvapaan osalta etuutta voi käyttää siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta. Perheet voivat tehdä joustavia järjestelyitä lapsen hoidon toteuttamiseksi, jolloin kotihoidon tuen kuntalisää on tarkasteltava monesta eri näkökulmasta. Huomioitavaa on, että tämänkin kyselyn perusteella on edelleen muutamia kuntia, joiden kuntalisän ehtojen mukaan myös vanhempi sisarus hoidettava kotona. Mikäli varhaiskasvatukseen osallistumista halutaan lisätä, olisi kunnassa harkittava kotihoidontuen kuntalisän maksamisen ehtoja tästäkin näkökulmasta. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää yli kolmevuotiaalle maksettavaan lakisääteiseen sisaruskorotukseen. On kuitenkin huomattava, että kotihoidon tuen kuntalisää maksavien kuntien määrä näyttäisi olevan lisääntymässä. Toisaalta edelleenkin suurin osa kunnista ei kuntalisää maksa.

Kotihoidon tuen kuntalisän osalta on vaikea arvioida, miten kunnat tulevat jatkossa kuntalisän osalta toimimaan. Julkisuudessa olleiden tietojen osalta

kunnissa käydään pohdintaa kuntalisän maksamiseen liittyen. Jotkut kunnat ovat ryhtyneet maksamaan kotihoidontuen kuntalisää, vaikka siitä on aiemmin luovuttu. On syytä pohtia, onko kuntalisän maksamisella todellisia vaikutuksia esimerkiksi varhaiskasvatuksen kysyntään ja tarpeeseen. Onko kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista pyrkiä pitämään vähintään toinen vanhemmista kotona eikä työmarkkinoilla. Tyypillisesti kotona oleva vanhempi on edelleen äiti. Millaisiin perheisiin kuntalisän maksaminen erityisesti vaikuttaa. Asiaan liittyen on jo saatavilla tutkimusta muun muassa Childcare-tutkimushankkeen ja Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamista tutkimuksista.

On myös hyvä muistaa, että edelleen tavoitteena on nostaa varhaiskasvatukseen osallistumista. Parhaillaan kokeillaan kaksivuotista esiopetusta ja osa kunnista ei peri ollenkaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Myös muuttuneet tulorajat on merkittävästi lisänneet niiden perheiden määrää, joilta ei peritä asiakasmaksua. Se miten varhaiskasvatukseen osallistuminen mahdollisesti lisääntyy ja mikä vaikutus mahdollisilla toimenpiteillä on esimerkiksi kotihoidon tukeen, yksityisen hoidon tukeen tai palveluseteliin tulevaisuudessa jää nähtäväksi.

7.3 Yksityisen hoidon tuki vai palveluseteli

Yksityisen hoidon tuen kuntalisän käyttö kunnissa vaihtelee vuosittain. Nyt toteutetun kyselyn perusteella yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksoi 85 kuntaa, mikä on seitsemän kuntaa vähemmän kuin edellisessä vuoden 2022 kyselyssä. Vastaavasti palveluseteliä käyttävien kuntien määrä on pysynyt täysin samana. Kyselyyn vastanneiden kuntien osalta palveluseteli on käytössä 98 kunnassa. Näyttää siltä, että palvelusetelin sekä yksityisen hoidon tuen kuntalisä on vakiintunut tiettyjen kuntien toimintatavaksi eikä merkittävää muutosta asian osalta ole havaittavissa.

Palvelusetelitoiminnassa on otettava huomioon, että sitä ei voi käyttää, jos perhe palkkaa hoitajan kotiin, joten tältä osin yksityisen hoidon tuki ja kuntalisä on merkittävä vaihtoehto. On todennäköistä, että ratkaisut tehdään paikallisten olosuhteiden perusteella joko taloudellisten tai muiden strategisten valintojen johdosta. Kyselyssä ei ole tarkemmin selvitetty syitä kuntalisästä luopumiselle tai palvelusetelin käyttämiselle. Kuntien kanssa käytyjen epävirallisten keskustelujen kautta syntyy käsitys, että palveluseteliä pidetään parempana vaihtoehtona. Kunnat kokevat, että sen avulla pystytään tekemään paikallisesti parempia ratkaisuja yksityisen toiminnan tukemisen, ohjauksen ja neuvonnan osalta. Myös varhaiskasvatuksen laadullisia näkökulmia voidaan paremmin ottaa huomioon. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän osalta moni kunta on sopinut Kelan kanssa sen maksamisesta. Tällöin Kela on määrittänyt kuntalisän maksamiselle ehdot, jotka se voi hyväksyä. Mikäli kunta haluaa ehtoja, joita Kela ei hyväksy, joutuu se maksattamaan kuntalisän itse. Lisäksi tuen lakisääteisiin osiin ei

kunta voi ollenkaan vaikuttaa. Tässä kyselyssä on toista kertaa kartoitettu kuntalisää maksavien kuntien osalta maksatuskäytännöistä. On hyvä muistaa, että sekä kotihoidon tuki että yksityisen hoidon tuki, on kunnan rahoittamaa kuntalisän lisäksi myös lakisääteisiltä osin.

Yksityisen hoidon tuen kuntalisällä tai palvelusetelillä pyritään selvästi sekä tukemaan yksityistä palvelutuotantoa, että ratkaisemaan varhaiskasvatuspalvelun kysyntään ja muutoksiin liittyviä haasteita. Kunnat joutuvat usein harkitsemaan investointia uusiin toimitiloihin pitkään. Näin saattaa syntyä tilanteita, että kunnan omassa toiminnassa ei olekaan riittävästi paikkoja kattamaan palvelun kysyntää. Tällöin yksityisen toiminnan kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan ohjata perheitä myös yksityisen palvelun pariin. Kuntalisällä tai tulosidonnaisella palvelusetelillä pyritään osaltaan turvaamaan sitä, ettei yksityisen palvelun hinta huoltajille muodostuisi esteeksi paikan ottamiselle.

7.4 Tuen kustannusvaikutukset

Kunnat arvioivat tarkkaan yksityisen hoidon tuen kustannusten kokonaisuutta verrattuna palvelun järjestämiseen omana toimintana. Tuen kustannusten lisäksi huomioidaan kunnan valvontaan ja toiminnan ohjaukseen liittyvät kustannukset. Yksityisellä toiminnalla voidaan myös laajentaa palveluvalikoimaa erilaisten pedagogisten suuntausten, kuten montessori- tai steinerpedagogiikka, tai erikielisten palveluiden osalta. Tälläkin tavalla perheiden valinnanmahdollisuudet kasvavat.

Palvelusetelitoiminnan osalta ei tämän kyselyn perusteella ole enää havaittavissa sitä käyttävien kuntien määrän kasvua. Kunnat pystyvät määrittelemään koko palvelusetelin arvon itse, eikä siihen liity yksityisen hoidon tuen mukaista valtakunnallista hoitorahaa ja hoitolisää, joiden määrästä säädetään lailla. Samoin kunta voi paremmin ohjata yksityistä palvelutoimintaa verrattuna tilanteeseen, jossa kunta ei maksa yksityisen hoidon tuen kuntalisää, eikä käytä palveluseteliä. Kunta myös hyväksyy palvelusetelitoimintaan tuleva palvelusetelitoiminnan ehdot täyttävät toimijat.

Yksityisen hoidon tuen kuntalisään ja palveluseteliin liittyy samankaltaisuuksia mutta myös merkittäviä eroja. Merkittävin ero lienee se, että palvelusetelissä koko arvosta päättää kunta, mutta yksityisen hoidon tuen osalta kunta päättää ainoastaan kuntalisästä. Haasteena palvelusetelin osalta on se, että varhaiskasvatuksen osalta sovelletaan edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä säädettyä lakia. Toistaiseksi uusi laki varhaiskasvatuksen palvelusetelin osalta on vasta valmistelussa, eikä tätä raporttia kirjoitettaessa ollut tiedossa millaisesta muutoksesta on mahdollisesti kyse.

Palvelusetelillä ratkaistaan pitkälti samanlaisia haasteita kuin yksityisen hoidon tuenkin kanssa. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että palvelusetelin käyttö on

jäämässä nykyiselle tasolle. Palveluseteli on joustavampi toimintatapa suhteessa 1.8.2022 voimaan tulevan lapsen tukemiseen liittyvän lakimuutoksen osalta. Toisaalta erityisesti tulosidonnaisen palvelusetelin osalta haasteena on jatkuva asiakasmaksujen tulo-rajojen korotus. Kuntien palvelusetelikustannukset ovat olleet nousussa. Yhteistyö palveluntuottajien kanssa ja oikean palvelusetelin arvon määrittely voi jatkossa muodostua entistä vaikeammaksi. Jatkossa on syytä seurata, miten palvelusetelin käyttö tulee vaikuttamaan yksityisen hoidon tuen käyttöön 1.1.2023 voimaan tulleen varhaiskasvatustalakiuutoksen osalta. Yksityisen päiväkotitoiminnan tulee olla toimintalupa- perustuvaa. Lupaviranomaisena toimii aluehallintovirasto. Se, miten muutokset tulevat siirtymäajan täy-tyessä vaikuttamaan yksityiseen päiväkotitoimintaan ja kuntien toimintat- poihin jää nähtäväksi. Kyselymme perusteella on tarkkaan pohdittava mikä tapa jatkossa mahdollistaa kunnille riittävän vapauden järjestää laadukasta varhais- kasvatusta paikallisesti parhaalla mahdollisella tavalla.

Näyttää siltä, että palvelusetelin käyttö kunnissa ei enää merkittävästi kasva ja yksityisen hoidon tuen käyttö saattaa edelleen kuitenkin hieman vähentyä. Yk- sityisten palveluntuottajien määrä vaihtelee ja Suomeen on syntynyt muutama valtakunnallinen ketju. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on tasaantunut ja valtakunnallisten tilastojen perusteella se on pysynyt vuodesta 2019 alkaen noin 18 prosentin tasolla. On syytä todeta, että kuntakohtaiset vaihtelut ovat merkittäviä ja on edelleen kuntia missä yksityistä palvelua ei ole. Yksityisen toi- minnan kehittymistä on syytä seurata ja kunnissa on syytä arvioida mikä toi- mintatapa varhaiskasvatuksen järjestämisen osalta takaa laadukkaan palvelun lapsille muuttuvissakin tilanteissa.

Varhaiskasvatustalaki palvelun järjestäminen on osa kuntien perustehtäviä ja eikä tätä ole jatkossakaan syytä muuttaa. Varhaiskasvatustalaki palvelu on perusopetuksen ohella luonteeltaan lähipalvelua, eikä sitä ole syytä eriyttää osaksi laajempaa palvelujen järjestämistä. Kunnilla tulee jatkossakin olla mahdollisuus paicali- sesti ratkaista millä tavalla se varhaiskasvatustalaki palvelunsa järjestää.

Liite 1. Onko kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät sekä palveluseteli käytössä kunnassa?

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Alajärvi	Kyllä	Ei	Kyllä
Alavieska	Ei	Kyllä	Kyllä
Alavus	Ei	Ei	Ei
Asikkala	Ei	Kyllä	Ei
Askola	Kyllä	Kyllä	Ei
Aura	Kyllä	Ei	Kyllä
Enontekiö	Kyllä	Ei	Ei
Espoo	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Eura	Ei	Ei	Kyllä
Eurajoki	Kyllä	Kyllä	Ei
Forssa	Kyllä	Ei	Ei
Haapajärvi	Ei	Ei	Ei
Haapavesi	Ei	Kyllä	Kyllä
Hailuoto	Ei	Ei	Ei
Hamina	Kyllä	Ei	Kyllä
Hankasalmi	Ei	Ei	Ei
Hanko	Ei	Ei	Ei
Harjavalta	Ei	Ei	Ei
Hartola	Kyllä	Ei	Ei
Hattula	Kyllä	Kyllä	Ei
Heinola	Ei	Kyllä	Ei
Heinävesi	Ei	Ei	Ei
Helsinki	Kyllä	Kyllä	Ei
Hirvensalmi	Kyllä	Kyllä	Ei
Hollola	Ei	Kyllä	Kyllä

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Huittinen	Ei	Ei	Kyllä
Humppila	Kyllä	Ei	Ei
Hyrynsalmi	Kyllä	Ei	Ei
Hyvinkää	Ei	Kyllä	Suunnitteilla
Hämeenkyrö	Ei	Ei	Kyllä
Hämeenlinna	Ei	Kyllä	Kyllä
Ii	Ei	Ei	Kyllä
Iisalmi	Ei	Ei	Kyllä
Iitti	Ei	Kyllä	Ei
Ikaalinen	Ei	Kyllä	Ei
Ilmajoki	Ei	Ei	Kyllä
Ilomantsi	Ei	Ei	Ei
Imatra	Ei	Kyllä	Ei
Inari	Kyllä	Ei	Ei
Isojoki	Kyllä	Ei	Ei
Isokyrö	Ei	Ei	Kyllä
Janakkala	Ei	Ei	Kyllä
Joutsa	Ei	Ei	Ei
Juupajoki	Ei	Ei	Ei
Juva	Ei	Kyllä	Ei
Jämsä	Ei	Ei	Ei
Järvenpää	Ei	Kyllä	Kyllä
Kaarina	Ei	Kyllä	Suunnitteilla
Kaavi	Ei	Ei	Ei
Kajaani	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Kalajoki	Ei	Ei	Kyllä
Kangasala	Ei	Kyllä	Kyllä
Kangasniemi	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Kankaanpää	Ei	Ei	Kyllä
Kannonkoski	Ei	Ei	Ei
Karjajoki	Ei	Ei	Ei
Karkkila	Ei	Kyllä	Kyllä
Karstula	Kyllä	Ei	Ei
Karvia	Ei	Ei	Ei
Kauhajoki	Ei	Ei	Kyllä
Kauhava	Kyllä	Ei	Ei
Kauniainen	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Keitele	Kyllä	Kyllä	Ei
Kemi	Ei	Ei	Ei
Kemijärvi	Ei	Ei	Kyllä
Keminmaa	Ei	Kyllä	Kyllä
Kempele	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Kerava	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Keuruu	Ei	Ei	Kyllä
Kihniö	Ei	Ei	Ei
Kinnula	Ei	Ei	Ei
Kirkkonummi	Ei	Ei	Kyllä
Kitee	Ei	Ei	Ei
Kittilä	Kyllä	Kyllä	Ei
Kiuruvesi	Ei	Ei	Kyllä
Kokemäki	Ei	Ei	Ei
Kokkola	Kyllä	Ei	Kyllä
Kolari	Kyllä	Kyllä	Ei
Konnevesi	Ei	Ei	Ei
Kontiolahti	Ei	Ei	Kyllä
Korsnäs	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Koski Tl	Kyllä	Ei	Ei
Kotka	Ei	Ei	Kyllä
Kouvola	Ei	Kyllä	Kyllä
Kristiinankaupunki	Ei	Ei	Ei
Kruunupyä	Ei	Ei	Ei
Kuhmo	Kyllä	Ei	Ei
Kuhmoinen	Kyllä	Kyllä	Ei
Kuopio	Ei	Ei	Kyllä
Kuortane	Ei	Ei	Ei
Kurikka	Kyllä	Ei	Kyllä
Kuusamo	Ei	Kyllä	Kyllä
Kyyjärvi	Ei	Ei	Ei
Kärkölä	Ei	Kyllä	Ei
Kärsämäki	Ei	Ei	Ei
Lahti	Ei	Kyllä	Kyllä
Laihia	Kyllä	Ei	Kyllä
Lapinjärvi	Ei	Ei	Ei
Lapinlahti	Ei	Kyllä	Ei
Lappajärvi	Ei	Ei	Ei
Lappeenranta	Ei	Kyllä	Kyllä
Lapua	Kyllä	Ei	Kyllä
Laukaa	Ei	Ei	Suunnitteilla
Lemi	Ei	Ei	Ei
Lempäälä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Leppävirta	Ei	Kyllä	Ei
Lestijärvi	Ei	Ei	Ei
Lieksa	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Lieto	Ei	Ei	Kyllä
Liminka	Ei	Kyllä	Kyllä
Lohja	Ei	Kyllä	Kyllä
Loimaa	Ei	Kyllä	Ei
Loppi	Kyllä	Kyllä	Ei
Loviisa	Ei	Kyllä	Ei
Luhanka	Ei	Ei	Ei
Lumijoki	Kyllä	Ei	Ei
Luoto	Ei	Ei	Ei
Luumäki	Ei	Ei	Ei
Masku	Ei	Kyllä	Kyllä
Merikarvia	Kyllä	Ei	Ei
Miehikkälä	Ei	Ei	Ei
Mikkeli	Ei	Kyllä	Kyllä
Muhos	Ei	Kyllä	Ei
Multia	Ei	Ei	Ei
Muonio	Kyllä	Ei	Ei
Mustasaari	Ei	Ei	Kyllä
Muurame	Ei	Ei	Kyllä
Mynämäki	Ei	Kyllä	Kyllä
Myrskylä	Ei	Ei	Ei
Mäntsälä	Kyllä	Kyllä	Suunnitteilla
Mäntyharju	Kyllä	Ei	Ei
Nivala	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Nokia	Ei	Kyllä	Kyllä
Nousiainen	Ei	Ei	Ei
Nurmijärvi	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Närpiö	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Orimattila	Ei	Kyllä	Kyllä
Oripää	Ei	Ei	Ei
Orivesi	Ei	Kyllä	Kyllä
Oulainen	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Oulu	Ei	Ei	Kyllä
Outokumpu	Ei	Ei	Ei
Paimio	Ei	Kyllä	Kyllä
Paltamo	Ei	Ei	Ei
Parainen	Ei	Ei	Ei
Parikkala	Kyllä	Ei	Ei
Parkano	Ei	Ei	Ei
Pedersören kunta	Ei	Ei	Ei
Pelkosenniemi	Ei	Ei	Ei
Pello	Kyllä	Ei	Ei
Perho	Kyllä	Kyllä	Ei
Pertunmaa	Kyllä	Ei	Ei
Petäjävesi	Ei	Ei	Ei
Pieksämäki	Ei	Ei	Kyllä
Pielavesi	Ei	Ei	Kyllä
Pietarsaari	Ei	Ei	Ei
Pihtipudas	Ei	Ei	Ei
Pirkkala	Ei	Kyllä	Kyllä
Polvijärvi	Ei	Ei	Ei
Pomarkku	Ei	Ei	Ei
Pori	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Pornainen	Ei	Ei	Kyllä
Posio	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Pudasjärvi	Ei	Ei	Ei
Pukkila	Ei	Ei	Ei
Punkalaidun	Ei	Ei	Ei
Puolanka	Kyllä	Ei	Ei
Puumala	Kyllä	Ei	Ei
Pyhtää	Ei	Ei	Kyllä
Pyhäjärvi	Ei	Ei	Ei
Pyhäntä	Ei	Kyllä	Ei
Pälkäne	Ei	Ei	Ei
Pöytyä	Ei	Ei	Kyllä
Raahe	Ei	Kyllä	Ei
Raasepori	Ei	Kyllä	Ei
Raisio	Ei	Kyllä	Kyllä
Rantasalmi	Kyllä	Ei	Ei
Ranua	Ei	Ei	Ei
Rauma	Ei	Kyllä	Kyllä
Rautavaara	Ei	Ei	Ei
Rautjärvi	Ei	Ei	Ei
Riihimäki	Ei	Kyllä	Ei
Ristijärvi	Kyllä	Ei	Ei
Rovaniemi	Ei	Kyllä	Kyllä
Ruokolahti	Ei	Ei	Ei
Ruovesi	Ei	Ei	Ei
Rääkkylä	Ei	Ei	Ei
Saarijärvi	Ei	Ei	Kyllä
Salla	Ei	Ei	Ei
Sastamala	Ei	Kyllä	Kyllä
Sauvo	Suunnitteilla	Kyllä	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Savitaipale	Ei	Ei	Ei
Savukoski	Ei	Ei	Ei
Sievi	Ei	Kyllä	Ei
Siikainen	Kyllä	Ei	Ei
Siikajoki	Kyllä	Kyllä	Ei
Siikalatva	Ei	Ei	Ei
Siilinjärvi	Ei	Kyllä	Kyllä
Simo	Kyllä	Ei	Ei
Sipoo	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Siuntio	Ei	Ei	Kyllä
Sodankylä	Ei	Ei	Ei
Soini	Ei	Ei	Ei
Somero	Kyllä	Ei	Ei
Sonkajärvi	Kyllä	Ei	Ei
Sotkamo	Ei	Kyllä	Kyllä
Sulkava	Kyllä	Ei	Ei
Suomussalmi	Ei	Ei	Ei
Suonenjoki	Ei	Ei	Kyllä
Sysmä	Ei	Ei	Ei
Säkylä	Ei	Ei	Ei
Taipalsaari	Ei	Kyllä	Kyllä
Taivassalo	Ei	Ei	Ei
Tammela	Ei	Kyllä	Ei
Tampere	Ei	Kyllä	Kyllä
Tervo	Ei	Ei	Ei
Tervola	Kyllä	Ei	Kyllä
Teuva	Ei	Ei	Ei
Tohmajärvi	Ei	Ei	Ei

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Toholampi	Ei	Ei	Ei
Tornio	Ei	Kyllä	Kyllä
Tuusniemi	Ei	Ei	Ei
Tuusula	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Tyrnävä	Ei	Kyllä	Kyllä
Ulvila	Ei	Ei	Kyllä
Urjala	Ei	Ei	Ei
Utajärvi	Kyllä	Ei	Ei
Utsjoki	Ei	Ei	Ei
Uurainen	Suunnitteilla	Ei	Kyllä
Uusikaarlepyy	Ei	Ei	Ei
Uusikaupunki	Ei	Kyllä	Kyllä
Vaala	Ei	Ei	Ei
Vaasa	Ei	Ei	Kyllä
Valkeakoski	Kyllä	Ei	Suunnitteilla
Vantaa	Ei	Kyllä	Kyllä
Varkaus	Ei	Käytämme palvelurahaa	Kyllä
Vehmaa	Ei	Kyllä	Kyllä
Veteli	Ei	Ei	Ei
Vieremä	Ei	Ei	Ei
Vihti	Ei	Kyllä	Kyllä
Viitasaari	Kyllä	Ei	Ei
Vimpeli	Ei	Ei	Kyllä
Virolahti	Ei	Ei	Ei
Virrat	Suunnitteilla	Ei	Ei
Vöyri	Ei	Ei	Ei
Ylitornio	Kyllä	Ei	Ei
Ylivieska	Ei	Kyllä	Kyllä

Kunta	Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?	Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?
Ylöjärvi	Ei	Kyllä	Kyllä
Ypäjä	Ei	Ei	Ei
Ähtäri	Ei	Ei	Ei
Äänekoski	Ei	Kyllä	Ei

Liite 2. Kyselylomake

Kysely kunnille varhaiskasvatuksesta 2024

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Arvoisa vastaanottaja

Tämä kysely koskee varhaiskasvatuksen palveluseteitä, lasten koti- ja yksityisen hoidon kuntalaisia sekä asiakasmaksuperiaatteita.

Lasten koti- ja yksityisen hoidon kuntalaisen sekä palvelusetelitoiminnan tiedot koskevat nykytilannetta ja taloustietojen osalta vuoden 2023 tietoja. Asiakasmaksuihin liittyvillä kysymyksillä kartoitetaan kunnan nykykäytäntöä.

Kuntaliitto on säännöllisesti kartoittanut varhaiskasvatukseen liittyviä kuntalaisia sekä palvelusetelitoiminnan tilaa kunnissa. Kartoitamme nyt jo neljättä kertaa, millaisia varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin liittyviä malleja kunnissa on käytössä.

Toivomme, että teillä on mahdollisuus vastata kyselyyn, sillä näitä tietoja emme saa kuntakohtaisesti muutoin selvitettyä. Teemme tuloksista yhteenvedon Kuntaliiton www-sivuilla. Yhteenveto sisältää kuntakohtaisia tietoja, jotka ovat muutoinkin julkisia.

Kyselyyn vastataan sähköisen linkin kautta avautuvalla lomakkeella. Kyselylinkki lähetetään kunnassa varhaiskasvatuksesta vastaavalle johtavalle viranhaltijalle. Voit täyttää lomakkeen itse tai lähettää sen toiselle henkilölle vastattavaksi, kuitenkin niin, että yksi vastaus/kunta. Mikäli kunta on mukana useamman kunnan yhteisessä isäntä-kuntamallissa tai kuntayhtymä vastaa ao. palveluista, pyydämme myös näiltä kuntakohtaisia tietoja. Ennen vastauksen lähettämistä kannattaa se kopioida ja tallentaa vastaus itselle. Pyydämme vastaamaan 25. maaliskuuta 2024 mennessä.

Kunkin sivun lopussa on ”Tallenna ja jatka myöhemmin” -painike. Sen kautta voitte halutessanne keskeyttää vastaamisen ja palata kyselyyn myöhemmin.

Lisätietoja kyselystä antaa:

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö
jarkko.lahtinen@kuntaliitto.fi
09 771 2714

1. Vastaajan kunta *

(valitse kuntasi pudotusvalikosta)

2. Kyselyyn vastaavan yhteystiedot

Henkilötietoja käsitellään oheisen tietosuojaselosteen mukaisesti.

Vastaajan nimi

Vastaajan nimike organisaatiossa

Sähköposti

Puhelinnumero

A. Kotihoidon tuen kuntalisät**3. Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?**

Valitse yksi vastausvaihtoehto

Kyllä

Ei

Suunnitteilla

4. Maksetaanko kuntalisä?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

Kelan toimesta

Kunta itse

Osin itse ja osin kunnan toimesta, miltä osin itse? _____

5. Mikäli kunta maksaa kotihoidon tuen kuntalisää, millaisia vaikutuksia kuntalisällä on ollut kunnallisen varhaiskasvatuksen kysyntään?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa myöhemmin

Vähentänyt alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen tarvetta

Mahdollistanut perheille osallistumisen avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin

Vuorohoidon tarve vähentynyt

Muuta, mitä? _____

Ei vaikutuksia

Ei osaa sanoa

6. Onko kunnassanne asetettu erityisiä ehtoja kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Kyllä

Ei

7. Millaisia ehtoja kunnassanne on asetettu kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

Oikeus tuen saamiseen edellyttää tietyn vähimmäisajan (kk)

Vanhempi hoitaa lasta

Perheen kaikki lapset hoidetaan kotona

Perheessä vähintään 2 lasta

Vanhempi jää pois vakituisesta työstä

Vanhempi keskeyttää opiskelun

Kuntalisä maksetaan vain täysistä kuukausista

Maksetaan vain perheen nuorimmasta lapsesta

Jokin muu ehto, mikä? _____

8. Edellyttääkö tuen saaminen tietyn vähimmäisajan (kk)? Jos vastasit kyllä, kuinka pitkän?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

Ei

Kyllä, vähimmäisaika kuukautta (kk)

Kotihoidon tuen kuntalisän suuruus euroa/lapsi

Mikäli kuntalisän suuruus vaihtelee eri-ikäisillä lapsilla, merkitään esim. 120 e/alle 1-vuotias, 80 e/alle 2-vuotias.

Jos kuntalisä on tulosidonnainen, merkitään vähimmäis- ja enimmäismaksu.

9. Minkä suuruisia kuntalisiä maksetaan eri-ikäisille? (ilmoita euroa/lapsi lukuina)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Sisaruslisä

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

10. Mahdolliset lisätiedot kotihoidon tuen kuntalisään liittyen

B. Yksityisen hoidon tuen kuntalisä

(Kunnan mahdollinen palveluraha sisältyy tähän osioon.)

11. Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

Kyllä

Ei

Suunnitteilla

Käytämme palvelurahaa

12. Maksatetaanko yksityisen hoidon tuen kuntalisä:

Valitse yksi vastausvaihtoehto

Kelan toimesta

Kunta itse

Osittain Kelan toimesta ja osin itse, miltä osin itse _____

13. Mikäli kunta maksaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää, millaisia vaikutuksia kuntalisällä on ollut kunnallisen varhaiskasvatuksen kysyntään?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

Varhaiskasvatuksen valinnanmahdollisuuksien lisääntyminen

Perhepäivähoidon tarjonnan lisääntyminen

Mahdollistanut valinnanvapautta

Mahdollistanut hoitajan palkkaamisen kotiin

Muuta, mitä? _____

Ei vaikutusta

En osaa sanoa

14. Onko kunnassanne asetettu erityisiä ehtoja yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Kyllä

Ei

15. Millaisia ehtoja kunnassanne on asetettu yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

Oikeus tuen saamiseen edellyttää tietyn vähimmäisajan (kk)

Vanhempi on työssä tai opiskelee

Hoito on kokopäiväistä (yli 5 h)

Perheessä vähintään 2 lasta

Kuntalisä maksetaan vain täysistä kuukausista

Jokin muu ehto, mikä? _____

16. Edellyttääkö tuen saaminen tietyn vähimmäisajan (kk)? Jos vastasit kyllä, kuinka pitkän?

Ei

Kyllä, vähimmäisaika kuukautta (kk)

Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus

Kuntalisän suuruutta kysytään erikseen kokoaikaisesta (yli 5h/päivä) ja osa-aikaisesta (enintään 5h/päivä) palvelusta.

Mikäli kuntalisän suuruus vaihtelee eri-ikäisillä lapsilla, merkitään esim. 120 e/alle 1-vuotias, 80 e/alle 2-vuotias.

Jos kuntalisä on tulosidonnainen, merkitään vähimmäis- ja enimmäismaksu.

17. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (Yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

18. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

19. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

20. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

21. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

22. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

23. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus, kun hoitaja perheen kotona (euroa/lapsi)?

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

24. Kuinka monta lasta oli yksityisen hoidon tuen piirissä vuonna 2023 (31.12.)?

Yksityisen hoidon tuen piirissä yhteensä

Yhteensä _____

joista alle 3-vuotiaat _____

Päiväkodeissa

Yhteensä _____

joista alle 3-vuotiaat _____

Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa
Yhteensä _____

joista alle 3-vuotiaat _____

Hoitaja perheen kotona
Yhteensä _____

joista alle 3-vuotiaat _____

25. Onko kunnassanne päätetty tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätöksen tekemisestä yksityisen hoidon tuen päiväkotij- ja perhepäivähoitotoiminnassa?

Kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja
Aluepäällikkö tai vastaava
Kunnan oman toiminnan toimipisteen lähijohtaja
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
Muu viranhaltija - nimike: _____

26. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän määräytyminen ja suuruus tehostetun ja erityisen tuen osalta.

Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta
Asiasta ei vielä päätöstä
Kuntalisän tuen lisäkerroin
Pienin kerroin ____
Suurin kerroin ____
Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä? _____

27. Kuvaile lyhyesti yksityisen hoidon tuen lapsikohtaisia kuntalisäkäytäntöjä erityisen ja tehostetun tuen osalta?

28. Mahdolliset lisätiedot yksityisen hoidon tuen kuntalisään liittyen:

C. Varhaiskasvatuksen palveluseteli

29. Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

Päiväkotitoiminnassa
Perhepäivähoidossa
Ei palveluseteliä
Suunnitteilla

30. Onko palveluseteli tulosidonnainen vai kiinteähintainen kaikille?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

Tulosidonnainen

Kiinteähintainen (saman arvoinen) kaikille

Joku muu, mikä _____

31. Mikäli kunnassanne on käytössä varhaiskasvatuksen kiinteähintainen palveluseteli, mikä on sen arvo

Mikäli hintoja ei ole eritelty, niin ilmoittakaa jokaiseen kohtaan sama arvo.

yli 3-vuotiaan lapsen kokoaikaisesta (yli 5h) palvelusta? Päiväkotitoiminta, euroa ____

yli 3-vuotiaan lapsen osa-aikaisesta (enintään 5h) palvelusta? Päiväkotitoiminta,
euroa ____

alle 3-vuotiaan varhaiskasvatuksesta? Päiväkotitoiminta, euroa ____

yli 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa? Euroa ____

alle 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa? Euroa ____

32. Mikäli kunnassanne on käytössä varhaiskasvatuksen tulosidonnainen palveluseteli, mikä sen arvo voi vähintään tai enintään olla?

Vähintään, euroa

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Enintään, euroa

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

33. Mikäli palvelusetelin arvo on hinnoiteltu lapsen iän mukaan, mikä on setelin "kerroin"?

Alle 3-vuotiaiden kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Yli 3-vuotiaiden kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Osapäivähoidon kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

34. Lapsien määrä palvelusetelitoiminnassa 2023:

Ilmoita palvelusetelitoiminnassa olleiden lasten määrä 31.12.2023.

Palvelusetelitoiminnan piirissä yhteensä

Lapsien määrä
joista alle 3-vuotiaita

Päiväkodeissa
Lapsien määrä
joista alle 3-vuotiaita

Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa
Lapsien määrä
joista alle 3-vuotiaita

35. Onko palvelusetelin sääntökirja tai vastaava tehty?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

Kyllä
Ei
Suunnitteilla

36. Mitä vaatimuksia varhaiskasvatuksen palveluseteliin liittyvässä sääntökirjassanne on mainittu tiloista, henkilöstöstä, varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, poikkeusolosuhteista ja kustannuksista?

Tilat:

Asetettu tilojen suhteen erityisvaatimuksia
Ei erityisvaatimuksia tilojen suhteen
Muuta mainittavaa: _____

Henkilöstö:

Mitoitukseen liittyviä vaatimuksia
Henkilöstön määrään liittyviä vaatimuksia
Vaatus erityisopettajan palveluista
Palvelun tuottajan tai toimipisteen vastuuhenkilön tavoitettavuuden osalta vaatimuksia
Täydennyskoulutusvaatimuksia
Muuta, mitä? _____

Varhaiskasvatuksen toteuttaminen:

Velvoite noudattaa kunnan paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa
Yhdenvertaisuusvaateita
Aukioloaikoihin liittyviä määrityksiä
Vaatus nettisivuista
Muuta varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja varhaiskasvatustakia vaativampia velvoitteita: _____

Poikkeusolosuhteet (esim. korona):

Määritelty poikkeusolosuhteiden yleiset toimintatavat
Palvelusetelin maksatusperiaatteet erilaisissa poikkeusolosuhteissa

Kustannukset:

Määritelty nk. hintakatto

Määritelty milloin palvelusetelin maksaminen lopetetaan, mikäli lapsi ei käytä palvelua

30 vrk jälkeen maksatus lopetetaan

60 vrk jälkeen maksatus lopetetaan

Muu aika: _____

Muita toimintakustannuksiin liittyviä vaatimuksia, mitä: _____

Muuta mainittavaa: _____

37. Kuinka monta varhaiskasvatusta toteuttavaa yksityistä toimijaa kunnassanne on hyväksytty palvelusetelitoiminnan piiriin?

Päiväkotitoiminta

Ryhmäperhepäivähoito

Perhepäivähoito

38. Onko palvelusetelillä ollut vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään?

Ei vaikutusta

En osaa sanoa

KYLLÄ, millaista vaikutusta?

Vähentänyt palveluntarvetta kunnan omassa toiminnassa

Lisännyt eri varhaiskasvatuksen vaihtoehtojen tarjontaa

Mahdollistanut perheille saada palvelua toisen kunnan alueelta

Vähensi investointitarvetta päiväkotirakentamisen

Helpottanut kunnan varhaiskasvatuksen paikkatilannetta

Muuta, mitä? _____

39. Kenen toimesta kunnassanne tehdään tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätökset palvelusetelitoiminnan osalta?

Kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja

Aluepäällikkö tai vastaava

Kunnan oman toiminnan toimipisteen lähijohtaja

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Muu viranhaltija - nimike: _____

40. Palvelusetelin suuruus erityisen tuen osalta.

Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta

Asiasta ei vielä päätöstä

Erityisen tuen lisäkerroin

Pienin kerroin

Suurin kerroin

Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä? _____

41. Kuvaile lyhyesti palvelusetelin erityisen tuen lisäkertoimia?

42. Palvelusetelin suuruus tehostetun tuen osalta.

Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta

Asiasta ei vielä päätöstä

Tehostetun tuen lisäkerroin

Pienin kerroin

Suurin kerroin

Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä? _____

43. Kuvaile lyhyesti palvelusetelin tehostetun tuen lisäkertoimia?

Yksityisen toiminnan osuus

44. Onko kunnassanne asetettu tavoitetta yksityisen toiminnan osuudesta?

Kyllä, osuus %

Ei tarkempaa määrittelyä

45. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lapsien osuus (%) kunnan varhaiskasvatuksessa olevista lapsista 31.12.2023 tilanteessa:

Osuus, %

D. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksukäytännöt

46. Peritäänkö kunnassanne varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

Kyllä, varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisin periaattein täysimääräisesti

Osittain, tietyn tuntimäärän jälkeen maksu (esim. 20 h maksutonta)

Alle 3 -vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton

3-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton

4-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton

5-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton

Ei peritä mitään osin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja

Maksuttomuudesta päätetty, ei peritä maksuja alkaen:

47. Mihin kuntanne asiakasmaksuperiaatteet perustuvat?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

Hoitopäiviin (esim. 10 pv/kk, 15 pv/kk jne.)

Kuukausittaisiin tunteihin (esim. 1-100h/kk, 101-120h/kk jne)

Viikkotunteihin (esim. 20h/vko, 20-35h/vko, yli 35h/vko jne.)

Päivittäisiin tunteihin (esim. alle 5h/pv, 5-7h/pv, yli 7h/pv)

48. Kunnassa seurataan lasten päivittäistä varhaiskasvatuksen käyttöä?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

Mobiililaitteella

Kiinteä kellokorttilaite, tägi tms.

Manuaalasti kirjaamalla

Muu tapa - mikä? _____

49. Millaisia asiakasmaksulakia laajempia maksuhyvityksiä kunnassanne on käytössä?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

Hyvitykset kesä, heinä ja elokuun poissaoloista

Maksuhyvitykset koulujen syys- ja talvi loma-aikojen poissaolojen yhteydessä

Hyvityksiä muista perheen omavalintaisista loma-ajoista

Viikoittaisiin vapaapäiviin perustuvia hyvityksiä

Perhepäivähoitajan poissaolo, ei varahoidon tarvetta

Päiväkoti kiinni kunnan toimesta (esim. kehittämispäivä), ei varahoidon tarvetta

Muuta, mitä? _____

50. Vuoden 2023 asiakasmaksutuotot.

Euroa

51. Asiakasmaksutuotot vuonna 2024 kunnan talousarviossa.

Euroa

52. Suunnitellaanko kunnassanne maksuttoman varhaiskasvatuksen käyttöönottoa?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

Kokonaan maksuton

Osittain maksuton

Ei suunnitelmia

53. Muita terveisiä Kuntaliitolle: